

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА

**ОДЕЉЕЊЕ ЗА ИНФОРМАЦИОНО-ДОКУМЕНТАЦИОНЕ
И БИБЛИОТЕЧКЕ ПОСЛОВЕ**

**ИНФОРМАТИВНИ
БИЛТЕН**

**БРОЈ 10
2017.**

Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове Управе за заједничке послове републичких органа већ више од тридесет година једном месечно објављује Информативни билтен, којим обавештава кориснике о обновљеном информационо-документационом и библиотечком фонду.

Обавештавамо кориснике да БАЗИ ПРАВНИХ ПРОПИСА Одељења за информационо-документационе и библиотечке послове Управе, која је дневно ажурна и притом бесплатна, могу приступити путем следеће интернет адресе:
<http://bpp.uzzpro.gov.rs>

Из наше базе која садржи преко 112.000 прописа, за свега неколико минута може се добити како важећи тако и неважећи пропис, у штампаној верзији или електронском поштом, као што се може добити и телефонским путем свака информација о статусу траженог прописа.

БИЛТЕНИ у електронском облику могу се преузети на адреси:
<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-bilteni.html>

Целокупан библиотечки фонд може се погледати на адреси:
<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-knjige.html>

Дигитална библиотека налази се на адреси:
<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-digit.html>

За коришћење целокупног фонда, као и за информације о правним прописима објављеним у службеним гласилима, корисници се могу обратити Одељењу:

1. Немањина бр. 22-26,
телефон: 3616-296, 363-1620, 363-1104, 3613-734/лок. 1620 и 1104
или електронски: **biblioteka@uzzpro.gov.rs**

Главни и одговорни уредник: Смиља Богдановић, начелник Одељења
smilja.bogdanovic@uzzpro.gov.rs

Технички уредник: Јелена Васиљевић, оператер за системе базе података

Сарадници: Гордана Јуришић, документалиста
Смиљана Павков, документалиста
Гордан Горунуовић, оператер за системе базе података
Гордана Михајловић, оператер припреме података
Радмила Тубин-Михајловић, оператер припреме података
Дејан Станојловић, оператер за системе базе података

Лектор: Смиља Богдановић

Коректор: Јелена Васиљевић

Компјутерска обрада: Радинка Мићовић, програмер софтверских решења и
Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове

ШТАМПА: УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА

Београд, Немањина 22-26

САДРЖАЈ

- 1.** Преглед одабраних правних прописа објављених у службеним гласилима Републике Србије, Аутономне Покрајине Војводине и Града Београда
- 2.** Списак претплата на дневне листове, службена гласила и часописе
- 3.** Преглед старих публикација
- 4.** Преглед нових књига
- 5.** Листа најчитанијих књига

1

**ПРЕГЛЕД ОДАБРАНИХ ПРАВНИХ ПРОПИСА
ОБЈАВЉЕНИХ У СЛУЖБЕНИМ ГЛАСИЛИМА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ
ВОЈВОДИНЕ И ГРАДА БЕОГРАДА**

УСТАВНОПРАВНИ И ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ

Службени гласник Републике Србије

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Савезној Републици Нигерији, Ђуре Ликара, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2017

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Арапској Републици Египат, Драгана Бисенића, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2017

Закон о Националној академији за јавну управу, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2017

Закон о изменама и допунама Закона о државним службеницима, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2017

Закон о изменама Закона о информационој безбедности, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2017

Уредба о управљању ваздушним простором, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2017

Уредба о остваривању посебних права правосудних функционера и запослених у правосудним органима и Управи за извршење кривичних санкција са територије Аутономне Покрајине Косово и Метохија, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2017

Одлука о отварању Амбасаде Републике Србије у Републици Зимбабве, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2017

Одлука о отварању Конзулата Републике Србије у Јерусалиму, Држава Израел, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2017

Одлука о изменама Пословника о раду Жалбене комисије судова, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2017

Одлука о укидању виза за улазак у Републику Србију за држављане Републике Индонезије, Службени гласник Републике Србије бр. 90/2017

Одлука о измени Одлуке о образовању Сталне координационе групе за надзор над спровођењем Националне стратегије за борбу против прања

новца и финансирање тероризма, Службени гласник Републике Србије бр. 90/2017

Одлука о измени Одлуке о оснивању Координационог тела за спровођење споразума о питањима сукцесије, Службени гласник Републике Србије бр. 90/2017

Одлука о отварању Конзулата Републике Србије у Анталији, Република Турска, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2017

Одлука о отварању Конзулата Републике Србије у Перту, Аустралија, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2017

Одлука о образовању Савета за борбу против трговине људима, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2017

Одлука о образовању Радне групе за пружање подршке вођењу унутрашњег дијалога о Косову и Метохији, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2017

Одлуке о изменама Одлука о утврђивању састава сталних делегација Народне скупштине Републике Србије у међународним парламентарним институцијама, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2017

Одлуке о изменама Одлука о избору чланова и заменика чланова одбора Народне скупштине Републике Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2017

Одлука о образовању Радне групе за анализу тренутних и будућих потреба у органима државне управе за Oracle технологијама, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2017

Одлука о измени и допуни Одлуке о отварању Конзулата Републике Србије у Гвадалахари, Сједињене Мексичке Државе, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2017

Одлука о образовању Републичког штаба за ванредне ситуације, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2017

Правилник о изменама и допунама Правилника о униформи, ознакама, наоружању, специјалним возилима и другој опреми у Служби за обезбеђење у Управи за извршење кривичних санкција, Службени гласник Републике Србије бр. 89/2017

Правилник о поступку пријема судијских приправника, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2017

Правилник о поступку пријема тужилачких приправника, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2017

Решење о изменама и допуни Решења о утврђивању листе означених лица, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2017

Решење о измени Решења о утврђивању листе означених лица, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2017

Решење о постављењу вршиоца дужности помоћника директора Управе за заједничке послове републичких органа, Мирослава Симуновића, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2017

Решење о постављењу вршиоца дужности помоћника директора Управе за заједничке послове републичких органа, Бранислава Божића, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2017

Решење о разрешењу генералног конзула Републике Србије у Истанбулу, Република Турска, Зорана Марковића, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2017

Решење о постављењу генералног конзула Републике Србије у Истанбулу, Република Турска, Иване Пејовић, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2017

Национална стратегија за спречавање и борбу против тероризма за период 2017–2021 година, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2017

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Меморандум о разумевању између Министарства спољних послова Републике Србије и Министарства спољних послова Државе Катар о успостављању политичких консултација о питањима од заједничког интереса, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 9/2017

Обавештење о датуму ступања на снагу Споразума о статусу и функцијама Међународне комисије за нестала лица, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 9/2017

Обавештење о датуму ступања на снагу Споразума између Владе Републике Србије и Владе Краљевине Тајланд о укидању виза за носиоце дипломатских и службених пасоша, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 9/2017

Обавештење о датуму ступања на снагу Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Индонезије о укидању виза за носиоце дипломатских и службених пасоша, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 9/2017

Обавештење о датуму ступања на снагу Меморандума између Министарства спољних послова Републике Србије и Министарства спољних послова Државе Катар о успостављању политичких консултација о питањима од заједничког интереса, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 9/2017

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Одлука о изменама и допунама Одлуке о оснивању Канцеларије за инклузију Рома, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 46/2017

Службени лист Града Београда

Одлука о престанку мандата одборника Скупштине Града Београда, Службени лист Града Београда бр. 67/2017

Одлука о потврђивању мандата одборника Скупштине Града Београда, Службени лист Града Београда бр. 67/2017

ФИНАНСИЈЕ И ПРИВРЕДА

Службени гласник Републике Србије

Закон о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2017

Уредба о изменама Уредбе о начину и поступку утврђивања износа просечне пондерисане малопродајне цене цигарета, дувана за пушење и

осталих дуванских прерађевина, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2017

Уредба о изменама и допунама Уредбе о количини расхода (кало, растур, квар и лом) на који се не плаћа акциза, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2017

Уредба о изменама Уредбе о утврђивању Програма коришћења средстава Буџетског фонда за финансирање активности и мера унапређења и развоја области електронских комуникација и информационог друштва у 2017. години, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2017

Уредба о изменама Уредбе о расподели подстицаја у пољопривреди и руралном развоју у 2017. години, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2017

Уредба о проглашењу Парка природе „Радан“, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2017

Уредба о проглашењу Парка природе „Златибор“, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2017

Уредба о раду, овлашћењима и обележјима буџетске инспекције, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2017

Уредба о измени Уредбе о утврђивању Годишњег програма коришћења средстава Буџетског фонда за шуме Републике Србије у 2017. години, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2017

Уредба о измени Уредбе о условима прибављања и отуђења непокретности непосредном погодбом, давања у закуп ствари у јавној својини и поступцима јавног надметања и прикупљања писмених понуда, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2017

Уредба о изменама Уредбе о јединственој тарифи по којој се наплаћују накнаде за услуге које врши Управа за трезор, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2017

Одлука о висини минималне цене рада за 2018. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2017

Одлука о измени Одлуке о висини посебне накнаде за употребу јавног пута, његовог дела и путног објекта (путарина), Службени гласник Републике Србије бр. 90/2017

Одлука о изменама и допунама Одлуке о распореду и коришћењу средстава за суфинансирање јединица локалне самоуправе за израду пројектно-техничке документације у 2017. години, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2017

Одлука Уставног суда Републике Србије којом се утврђује да Правилник о типу, величини, условима и поступку за постављање објеката и средстава за оглашавање на територији града Београда (Службени лист Града Београда, број 27/2009), није у сагласности са Уставом и законом, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2017

Одлука о одређивању робе за чији је увоз, извоз, односно транзит прописано прибављање одређених исправа, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2017

Одлука о одређивању граница водних подручја, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2017

Одлука о изменама Одлуке о образовању Радне групе за спровођење препорука из „Беле књиге“ Савета страних инвеститора, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2017

Одлука о образовању Националног савета за развој туризма Републике Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2017

Одлука о измени Одлуке о образовању Међуресорне радне групе за спровођење агенде Уједињених нација о одрживом развоју до 2030. године, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2017

Правилник о квалитету освежавајућих безалкохолних пића, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2017

Правилник о квалитету шећера намењеног за људску употребу, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2017

Правилник о подстицајима за спровођење активности у циљу подизања конкурентности кроз диверсификацију економских активности кроз подршку инвестицијама у прераду и маркетинг на пољопривредном газдинству, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2017

Правилник о измени Правилника о условима и начину остваривања права на кредитну подршку, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2017

Правилник о подацима који се достављају министарству надлежном за послове енергетике у вези са развојем и инвестицијама, ремонтима и

прекидом рада постројења, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2017

Правилник о вредности дневне, вишедневне и годишње дозволе за рекреативни риболов за 2018. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 89/2017

Правилник о изменама Правилника о облику и садржају знака забране пушења и знака да је пушење дозвољено у одређеном простору, начину истицања тих знакова, обрасцу извештаја о повреди забране пушења, врсти потребних доказа о пушењу и начину на који се они прикупљају и на који се утврђује присуство дуванског дима у простору у коме је пушење забрањено, као и о обрасцу за наплату новчане казне на лицу места, Службени гласник Републике Србије бр. 89/2017

Правилник о јединственој методологији обрачуна непрофитне закупнине, Службени гласник Републике Србије бр. 90/2017

Правилник о начину коришћења тахографа, Службени гласник Републике Србије бр. 90/2017

Правилник о обрасцима пореских пријава за утврђивање пореза на доходак грађана који се плаћа по решењу, Службени гласник Републике Србије бр. 90/2017

Правилник о облику, садржини и начину вођења евиденције о ПДВ и о облику и садржини прегледа обрачуна ПДВ, Службени гласник Републике Србије бр. 90/2017

Правилник о изменама и допунама Правилника о ближим условима, начину и поступку остваривања ослобођења од плаћања акцизе на производе које произвођач, односно увозник продаје дипломатским и конзуларним представништвима и међународним организацијама, као и на деривате нафте, биогорива и биотечности који се продају на основу међународног уговора, Службени гласник Републике Србије бр. 90/2017

Правилник о изменама Правилника о обавезама пружалаца медијских услуга током предизборне кампање, Службени гласник Републике Србије бр. 90/2017

Правилник о висини трошкова за полагање стручног испита здравствених радника и здравствених сарадника, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2017

Правилник о допуни Правилника о условима за признавање, поступку признавања ознака за мирна вина и нека специјална вина са географским пореклом, као и о начину производње и обележавања мирних вина и неких специјалних вина са географским пореклом, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2017

Правилник о измени Правилника о шумском реду, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2017

Правилник о начину прорачуна и приказивања удела свих врста извора енергије у продатој електричној енергији, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2017

Правилник о висини трошкова полагања испита о професионалној оспособљености за превоз терета у друмском саобраћају, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2017

Правилник о начину и поступку обављања платног промета у оквиру консолидованог рачуна трезора, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2017

Правилник о допуни Правилника о одређивању царинских органа за царинење одређених врста робе или спровођење одређених поступака, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2017

Правилник о допунама Правилника о облику, садржини, начину подношења и попуњавања декларација и других образаца у царинском поступку, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2017

Правилник о изменама и допуни Правилника о аеродромским накнадама, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2017

Наредба о времену отворености аеродрома за одвијање јавног авио-превоза, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2017

Решење о утврђивању висине накнаде погребних трошкова за кориснике пензија за октобар, новембар и децембар 2017. године, Службени гласник Републике Србије бр. 90/2017

Закључак Владе Републике Србије о усвајању Акционог плана за спровођење Националног програма за сузбијање сиве економије за 2017. годину са пројекцијом за 2018. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2017

Списак српских стандарда из области магнетске компатибилности,
Службени гласник Републике Србије бр. 92/2017

Усклађени највиши износи локалне комуналне таксе за држање моторних
друмских и прикључних возила, осим пољопривредних возила и машина,
Службени гласник Републике Србије бр. 96/2017

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Меморандум о разумевању између Министарства пољопривреде и заштите
животне средине Републике Србије и Министарства спољне трговине и
економских односа Босне и Херцеговине о сарадњи на имплементацији
пројекта „Управљање сливом реке Дрине на Западном Балкану“, Службени
гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 9/2017

Меморандум о сарадњи у области пољопривреде између Министарства
пољопривреде и заштите животне средине Републике Србије и
Министарства локалне управе и животне средине Државе Катар, Службени
гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 9/2017

Обавештење о датуму ступања на снагу Споразума између Владе
Републике Србије и Владе Републике Тунис о друмском превозу путника и
ствари, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр.
9/2017

Обавештење о датуму ступања на снагу Споразума између Републике
Србије и Републике Португал о запошљавању чланова породице
дипломатског и конзуларног особља, Службени гласник Републике Србије
– Међународни уговори бр. 9/2017

Обавештење о датуму ступања на снагу Меморандума о сарадњи у области
пољопривреде између Министарства пољопривреде и заштите животне
средине Републике Србије и Министарства локалне управе и животне
средине Државе Катар, Службени гласник Републике Србије –
Међународни уговори бр. 9/2017

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Покрајинска скупштинска одлука о изради просторног плана подручја
посебне намене измуљавања, депоновања и ремедијације седимената дела
канала Хс ДТД Врбас–Бездан од ушћа у канал Бечеј–Богојево до
хидрочвора Врбас, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр.
46/2017

Одлука о измени Одлуке о поступку избора, критеријумима за избор и реализацији пројеката које финансира Управа за капитална улагања Аутономне Покрајине Војводине у 2017. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 45/2017

Правилник о додели бесповратних средстава привредним субјектима са територије Аутономне Покрајине Војводине за суфинансирање трошкова организовања конгреса у Аутономној Покрајини Војводини у 2017. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 43/2017

Правилник о додели бесповратних средстава за суфинансирање трошкова наступа привредних субјеката са територије Аутономне Покрајине Војводине, на сајмовима у Европи и међународним сајмовима у Републици Србији, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 43/2017

Правилник о додели бесповратних средстава за суфинансирање трошкова организације регионалних међународних сајамских манифестација у АП Војводини, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 43/2017

Правилник о додели средстава за субвенционисање предузетника, микро и малих правних лица од интереса за развој и ревитализацију послова који се сматрају уметничким и старим занатима, односно пословима домаће радиности у 2017. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 43/2017

Правилник о додели бесповратних средстава за субвенционисање трошкова кластер организација за реализацију пројеката од значаја за привредни развој АП Војводине у 2017. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 43/2017

Правилник о додели бесповратних средстава привредним субјектима за суфинансирање пројеката од значаја за развој туристичког потенцијала АП Војводине у 2017. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 45/2017

Правилник о измени Правилника о додели бесповратних средстава удружењима грађана са територије Аутономне Покрајине Војводине за финансирање пројеката од значаја за развој туристичког потенцијала Аутономне Покрајине Војводине у 2017. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 46/2017

Правилник о измени Правилника о додели бесповратних средстава микро и малим привредним друштвима и предузетницима који своју делатност обављају у оквиру креативне економије за субвенционисање трошкова

набавке машина, опреме или софтвера у 2017. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 46/2017

Правилник о измени Правилника о суфинансирању погона за примену нових технологија у АП Војводини, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 46/2017

Службени лист Града Београда

Одлука о успостављању сарадње између града Београда, Република Србија и града Шангаја, Народна Република Кина, Службени лист Града Београда бр. 63/2017

Одлука о успостављању сарадње између града Београда, Република Србија и Владе града Москве, Руска Федерација, Службени лист Града Београда бр. 63/2017

Одлука о измени Одлуке о локалним административним таксама, Службени лист Града Београда бр. 67/2017

Одлука о измени Одлуке о утврђивању закупнина за пословни простор на коме је носилац права јавне својине Град Београд, односно на коме Град Београд има посебна својинска овлашћења, Службени лист Града Београда бр. 67/2017

Одлука о усвајању Пројекта јавно-приватног партнерства Београда за изградњу подземних гаража, Службени лист Града Београда бр. 67/2017

Одлука о измени Одлуке о придруженом чланству града Београда Асоцијацији градова „EUROCITIES“, Службени лист Града Београда бр. 71/2017

Решење о допуни Решења о образовању комисије за спровођење конкурса за избор директора јавних предузећа чији је оснивач Град Београд, Службени лист Града Београда бр. 70/2017

РАДНИ ОДНОСИ, ЗДРАВСТВЕНА И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Службени гласник Републике Србије

Одлука о изменама Одлуке о максималном броју запослених на неодређено време у систему државних органа, систему јавних служби, систему

Аутономне Покрајине Војводине и систему локалне самоуправе за 2017. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2017

Одлука о допунама Одлуке о утврђивању Програма за решавање вишка запослених у поступку приватизације за 2015, 2016. и 2017. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2017

Правилник о имунизацији и начину заштите лековима, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2017

Исправка Правилника о изменама и допунама Правилника о Листи лекова који се прописују и издају на терет средстава обавезног здравственог осигурања, Службени гласник Републике Србије бр. 89/2017

Решење о номиналним износима новчане социјалне помоћи, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2017

ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКА, КУЛТУРА И ФИЗИЧКА КУЛТУРА

Службени гласник Републике Србије

Закон о основама система образовања и васпитања, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2017

Закон о високом образовању, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2017

Одлука о промени назива Учитељског факултета у Ужицу Универзитета у Крагујевцу, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2017

Исправка Одлуке о оснивању Образовно-културног центра „Вук Караџић“, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2017

Правилник о стандардима и поступку за акредитацију високошколских установа, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2017

Правилник о стандардима и поступку за акредитацију студијских програма, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2017

Правилник о стандардима за почетну акредитацију високошколских установа и студијских програма, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2017

Правилник о стандардима за самовредновање и оцењивање квалитета високошколских установа, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2017

Правилник о стандардима и поступку за спољашњу проверу квалитета високошколских установа, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2017

Правилник о подстицајима за унапређење система креирања и преноса знања кроз развој техничко-технолошких, примењених, развојних и иновативних пројеката у пољопривреди и руралном развоју, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2017

Правилник о утврђивању листе програма општег стручног усавршавања запослених у јединицама локалне самоуправе, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2017

Решења о додели новчане награде за спортске резултате, Службени гласник Републике Србије бр. 90/2017

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Споразум између Владе Републике Србије и Владе Републике Турске о сарадњи у области омладине и спорта, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 9/2017

Обавештење о датуму ступања на снагу Споразума између Владе Републике Србије и Владе Чешке Републике о сарадњи у области културе, образовања, науке, омладине и спорта, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 9/2017

Обавештење о датуму ступања на снагу Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Белорусије о сарадњи у области туризма, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 9/2017

Обавештење о датуму ступања на снагу Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Чешке о заштити ратних гробова и војних меморијала, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 9/2017

Обавештење о датуму ступања на снагу Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Турске о сарадњи у области омладине

и спорта, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 9/2017

Обавештење о датуму ступања на снагу Споразума о оснивању Регионалне канцеларије за сарадњу младих, са Статутом Регионалне канцеларије за сарадњу младих, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 9/2017

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Покрајинска скупштинска одлука о измени Покрајинске скупштинске одлуке о додели годишњег признања у области спорта, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 46/2017

Службени лист Града Београда

Одлука о изменама и допунама Одлуке о Награди Града Београда, Службени лист Града Београда бр. 67/2017

Одлука о измени Одлуке о подизању споменика Стефану Немањи, Службени лист Града Београда бр. 67/2017

Одлука о престанку заштите Заштићеног добра „Келреутерија“ на Калемегдану у Београду, Службени лист Града Београда бр. 70/2017

Правила Филмског фестивала у Сопоту – СОФЕСТ, Службени лист Града Београда бр. 70/2017

Измене и допуне Програма спровођења мера техничке заштите објеката и просторних културно-историјских целина на територији града Београда, утврђених за културна добра – II фаза, Службени лист Града Београда бр. 70/2017

РАЗНО

Службени гласник Републике Србије

Подаци о просечним зарадама и просечним зарадама без пореза и доприноса по запосленом исплаћеним у септембру 2017. године, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2017

Податак о висини просечне зараде по запосленом исплаћене у трећем кварталу 2017. године, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2017

Износ најниже месечне основице доприноса за обавезно социјално осигурање, Службени гласник Републике Србије бр. 96/2017

Службени лист Града Београда

Показатељ повећања потрошачких цена у августу 2017. године, Службени лист Града Београда бр. 64/2017

2

СПИСАК ПРЕТПЛАТА НА ДНЕВНЕ ЛИСТОВЕ, СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА И ЧАСОПИСЕ ЗА ПОТРЕБЕ БИБЛИОТЕКЕ УПРАВЕ У 2017. ГОДИНИ

ДНЕВНИ ЛИСТОВИ И ЧАСОПИСИ

1.	АЛО
2.	БЛИЦ
3.	ВЕЧЕРЊЕ НОВОСТИ
4.	ВРЕМЕ
5.	ДАНАС
6.	ИНФОРМЕР
7.	КУРИР
8.	НЕДЕЉНИК
9.	НИН
10.	ПЕЧАТ
11.	ПОЛИТИКА

СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА

1.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
2.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ – МЕЂУНАРОДНИ УГОВОРИ
3.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ АП ВОЈВОДИНЕ
4.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ ГРАДА БЕОГРАДА

СТРУЧНИ ЧАСОПИСИ

1.	ЛИПАР: часопис за књижевност, језик, уметност и културу
2.	РС PRESS
3.	ПРАВНА ПРАКСА: часопис за примену прописа

ОСТАЛЕ СЕРИЈСКЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ

1.	БИЛТЕН ЈАВНИХ ФИНАНСИЈА
2.	БИЛТЕН ДРЖАВНОГ ПРАВОБРАНИЛАШТВА
3.	БИЛТЕН РЕПУБЛИЧКОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ
4.	БИЛТЕН УСТАВНОГ СУДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
5.	МЕСЕЧНИ СТАТИСТИЧКИ ПРЕГЛЕД
6.	САОПШТЕЊА РЕПУБЛИЧКОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ

3

ПРЕГЛЕД СТАРИХ ПУБЛИКАЦИЈА

Излазећи у сусрет све израженијим захтевима корисника да пронађу одговор на специфична питања из професионалне праксе, кроз Информативни билтен континуирано ћемо упознавати своје читаоце са садржајима старих књига из богате ризнице библиотеке Управе. Наш фонд обухвата, између осталог, и вредне писане документе који, осим документационе, имају и научну и стручну вредност. Будући да су посреди књиге од историјског значаја, као и периодична издања и друге драгоцене библиотечке целине којима располажу постојећи фондови, овим путем настојали смо да проширимо лектуру свима онима који желе да се стручно усавршавају. Напомињемо да ове књиге (из којих дајемо само изводе) могу да се користе само у читаоници библиотеке Управе за заједничке послове републичких органа.

За овај број издвајамо:

1. М. Ђ. Милићевић: Живот Срба сељака, Београд: 1894.

У наредним бројевима Информативног билтена наставићемо са приказима тематски и жанровски разноврсних публикација нашег богатог фонда.

СРПСКА КРАЉЕВСКА АКАДЕМИЈА

СРПСКИ ЕТНОГРАФСКИ ЗБОРНИК

КЊИГА ПРВА

ЖИВОТ СРБА СЕЉАКА

НАПИСАО

М Ђ МИЛИЋЕВИЋ

(ДРУГО ПРЕРАЂЕНО И ПОПУЊЕНО ИЗДАЊЕ)

У БЕОГРАДУ

У ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРИЈИ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

1894

ЦЕНА 2 ДИНАРА

СРПСКИ ЕТНОГРАФСКИ ЗБОРНИК

ИЗДАЈЕ

СРПСКА КРАЉЕВСКА АКАДЕМИЈА

КЊИГА ПРВА

У БЕОГРАДУ

У ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРИЈИ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

1894

ГДЕ ЈЕ ШТО У ОВОЈ КЊИЗИ

А

Село и Сељаци

	СТРАНА
Село	
I Кућа	5
II Разбој	19
III Кола (шлуг, ручни хаџати)	23 — 25
IV Домаћа стока и животиње	27
V Воденица	29
VI Одеју у сељака и у сељанака	35
VII Срби сељаци према Богу, сведима, и вери	49
VIII » » » појавама у природи	59
IX « » и пророковање	75

Б

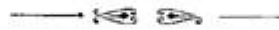
Година у Селу

Делови године	
I Часни Пости	93
II Од Васкрс адо Петрових Поклада	105
III Петров Пост	131
IV Од Петрова дне до Госпођиних Поклада	137
V Госпођини Пости	139
VI Од Велике Госпође до Божитњих Поклада	143
VII Божитњи Пост	149
VIII Месојеђе	167

В

Од колевке до мотике

I	Срби сељаци о свом породу и према породу	187
II	» » у младости и о младости	201
III	» » у играма дечиним и младићским	223
IV	» » у болестима спољним	261
V	» » » унутрашњим	277
VI	» » » разних органа	313
VII	» » » некихим ређим болестима	323
VIII	Различно	329
IX	Смрт	337

У Гласницима Српског Ученог Друштва: 22, 37, и 45, од године 1867 до 1877, ја сам објавио три збирке белешака о Животу Срба Сељака

Доцније, пошто су те збирке штампане, ја сам продужио збирање белешака о животу и о разним обичајима народним с намером да, у своје време, оне своје збирке могу попуњити, умножити, и наново штампати

У последње време, кад је оно што сам штампао већ постало ретко, многи наши књижевници изјављивали су ми да би добро било и за језик, и за правне обичаје, а и за многе друге потребе у књижевности, да се оне моје збирке прераде, умноже, и наново штампају

Ја сам и сам то желео, али те своје жеље нисам могао брзо извршити зато што је збирање таке научне грађе, и разређивање у сродне групе посао и тежак и пипав

А кад сам и у том толико успео да сам могао мислити о штампању, онда ми неки другови у Академији световаше да тај свој рад дам у Српски Етнографски Зборник, који је наша Академија раније одлучила да издаје

Ја сам тај савет примио

Ето тако се Живот Срба Сељака, прерађен и попуњен, јавља као прва књига Српског Етнографског Зборника који издаје Српска Краљевска Академија

20 јуна 1894
у Београду

М Ђ Милићевић

А

СЕЛО И СЕЉАЦИ

ОПИСИ, ОБИЧАЈИ, ВЕРОВАЊА, И ВАРОВАЊА У ОПШТЕ

С Е Л О

Ко што села то што гадега
НАРОДНА ПОСЛОВИЦА

Селâ и заселака у Србији има 4318, а вароши и варошица има 74

У селима и засецима живи 1,875 495 душа, а у варошима и варошицама има 286 466 (попис од године 1890)

Села има великих као што су *Лапово, Злог, Подгорац, Велики Извор, Јабучовац, Богатић*, итд, а има их малешних, тек са неколико душа, као што су *Пискавац, Граљи, и Пурице*. Овако малена села зову се и засеци.

Велика села налазимо поред Мораве, дуж Тимока, близу Црне Реке, и у Мачви

Од Мораве идући на исток села су сабијенија, и ређе се око кућа виђају густе зелени вотњаци, а од Мораве на запад куће су сељачке више растркане, и обично су окружене већим или мањим вотњацима

Само у Мачви села су ушорена, и сељачке су куће наблизу једна другој све у реду

КУЋА

*Ко своје кућно сјеме не
хвали — притисло га!*

НАРОДНА КИЕТВА

Реч *Кућа* има више значења

а, *Кућа* се зове сва зграда у којој гори заједнички
огањ, у којој се живи, рађа, и мре,

б, *Кућа* се зове онај део дома, у ком гори огањ
и који је обично пред собом прво се улази у кућу, па
из куће у собу У шали се одговара на питање где ти
је кућа? Код собе!

в, *Кућа* се зове и породица или скуп чељади и глава
које живе заједнички Тако се вели *Задружна кућа*, то
јест, кућа у којој је доста задругара, *кућа инокосна*, то
јест, кућа у којој нема задруге, него су човек и жена
сами

Ми ћемо овде, ма и летимице, прегледати кућу као
зграду за живљење, с њеним деловима, и с њеним ста-
јама околo, а после ћемо рећи што и о оној *кући живој*,
о породици, о задрузи или, како сељаци често веле, о
народу који живи у једној кући, и греје се на једном
огњишту

Кућа (зграда) у сељака, добра домаћина, има једну
или две собе у којима су пећи, које су пређе биле зе-
мљане, а сада се множе пећи гвоздене, има *кућу* (што
сељаци нарочито зову *кућа*), где је огњиште, где се го-
тови јело, и где се највише седи лети и зими

У *соби* од намештаја готово свуда има једноставан
кревет од дасака, на ком кућани спавају (старац, баба,

и млађа им деца, ожењени млади људи, са својим женама, спавају по вајатима), има сто, по једна или две љупе, и која столица. Уза зидове, високо од земље, већ под самим таваном, пришивени су од дасака рафови, као поличнице, а о источном зиду икона је онога свеца који је кући слава. Ту о ком зиду виси и оружје, колико га у кући има.

У *кујни*, оном делу куће где је огњиште, отворен је на више димњак (оцак), кроз који дим с огњишта излази у ваздух. У димњаку, на висини греда *венчаница*, усађена је у дуваре мотка *верижњача*, о којој висе гвоздене *вериге*. Даље под таваном поређане су полошке *мочице* за сушење меса, о зидове се вешају разапете сланине од убојница, те се тако суше (кад их има). Негде у крају *полица* је за водене суде, па ту гдегод виси и *сланица*, и котарица *кашичара*. У углу је *сгупа*, *жрвњи*, итд. У врх огњишта обично стоји *пецивица*, за пециво на ражњу.

Сељачка кућа, у добра домаћина, готово никад не стоји сама. Њу обично окружују друге зграде: *стаје* или *вајати*, за живљење, и за оставу хаљина и других ствари.

Осем куће, у којој се редовно живи, имућан домаћин има и *коначић* (*башкалук*), то јест, оделиту кућу за госте. Овај *коначић* обично је двокатан, или је бар издигнут од земље више него обична кућа.

Вајат, један или њих више, према броју ожењене момчади.

Подрум (неки га зову *изба*), зграда укопана у земљу, за бурад с вином и за други зимовник.

Качара, или *пиевица*, зграда од брвана за ракију, и за каце са шљивом и комином.

Млекар, где се разлива млеко, где се сипи сир, и где се држи сав бели смок. Ова је зграда сва, или са три (или бар с две) стране, оплетена чатмом или пружењем, ради јаче промаје коју тражи млеко и сав бели смок.

Хар за коње.

Кошара за волове и говеда

Кад се новој кући дигне слеме, онда газда, газдарица, а и суседи и рођаци шаљу даре и части мајсторима Газда да чоћу за хаљину, а газдарица кошуљу, суседе пак која убрус, која мараму, или чарапе Шаљу неки и вина, ракије, и какве понуде за јело

Наимар стане на врх куће и захваљује од прилике овако

— Хвала газда¹ и срећна ти била кућа у њој дуго поживео, синове изродио, кћери разудао, унукe дочекао, и још како уме лепше (Свуда)

Амбар, особита зграда за ситно жито,

Кош (салаш) за кукуруз (у клиновима),

Чардак или *доксат*, стаја са свих страна отворена, али се може да заклопи кашцима, и од земље је подигнута Ту се обично спава лети

Наслон (сулдрма) за кола Неки то зову *Коларница*

Свињац, негде у воћу, подаље од куће

Кокошар за кокоши Неки га зову *кокошињац*

Трац за кромпире, за роткву, и за празји луњ, што се оставља за зиму

Ствари и *посуђа* у имућној сељачкој кући ово су

1 *Ватраљ*, којим се старкава ватра, и преће хлеб,

2 *Вериге*, које висе о верижњачи, над огњиштем, о које се веша котао да се у њему вода згреје и што скува,

3 *Кукача*, за старкавање,

4 *Донац*, велики и мањи,

5 *Прешуља*, за печење хлеба,

6 *Вршник* (сач), којим се покрива тепсија кад се пече пита или друго што,

7 *Котао* за воду,

8 *Сѧн*, од бакра,

9 *Тигањ*,

10 *Јамак*, то јест, мали суд од бањра с репељом, за хватање воде,

- 11 *Тепсија* велика и мала,
- 12 *Тањира* више или мање на број (како која кућа),
- 13 *Пљата*, плитак дрвени тањир,
- 14 *Сланица* за млевену со,
- 15 *Сланик* или *солир*,
- 16 *Кашикѧ* дрвених или лиманих (према главама),
- 17 *Виљушана* неколико,
- 18 *Тестија* (црни крчаг),
- 19 *Буца*, пљоснат дрвени суд за воду,
- 20 *Троножац* (саџак) за печење пите,
- 21 *Ђуц*,
- 22 *Врг*,
- 23 *Тиква*,
- 24 *Чабар*,
- 25 *Круг* за притискивање сира,
- 26 *Карлица*,
- 27 *Крављача*,
- 28 *Бучук*, мера за жито,
- 29 *Корито*, (текне) до малог коританца,
- 30 *Пржуља* за пржење кафе,
- 31 *Видрица* за сир,
- 32 *Олба* (канаве) стаклена, за пиће,
- 33 *Чаша*,
- 34 *Шоља*,
- 35 *Вилџан*,
- 36 *Шавољ*,
- 37 *Крчаг*, жути земљани суд за воду,
- 38 *Гостара*, земљани суд за вино,
- 39 *Бардак*, земљани суд за ракију,
- 40 *Кондир*, земљани суд за вино,
- 41 *Милозка*, шарен, порцулански суд за пиће (с ручком),
- 42 *Ибрик*, од бакра,
- 43 *Канта*,
- 44 *Цимента*,
- 45 *Бакарица* (џезва)

- 46 *Тенџера*, бакарни суд за готовљење јела,
 47 *Шериа*, земљани суд за готовљење јела,
 48 *Чутура*, велика и мала,
 49 *Саплак*, за заптање воде да се човек у путу напије,
 50 *Чорбалук* или чинија,
 51 *Каса*
 52 *Чанак*, од дрвета, *чанак зелени* (топрак),
 53 *Заструг* са заклопцем,
 54 *Триеза* или *совра*,
 55 *Куглача* или *варјача*,
 56 *Кулао* (кутмић), дрвени судић као врг, за заптање воде, и за поливање
 57 *Оклагија*,
 58 *Бркљајица* за качамањ
 59 *Ренде*,
 60 *Ступа*,
 61 *Тучак*, *ћускија* (ако је од гвожђа),
 62 *Сиго*,
 63 *Решето* (протак),
 64 *Наџве*, за мешање хлеба,
 65 *Перушка*,
 66 *Лошар*, за распљескивање умешена хлеба,
 67 *Кустура* (стругача у Врелу ваљев),
 68 *Столице* за седење,
 69 *Бањица*, суд за воду

У Шумадији, у нахији ваљевској, у Мачви, у равницама подринским и ужићким, а тако и у чачанским, имућна сељачка кућа никад није на голети. Око ње су обично родне воћке: ораси, јабуке, крушке, дудови, трешње и већи или мањи вотњак од шљива раних и шљива маџарака.

У неких домаћина има око куће ужа ограда, у коју се не пушта никаква стока, нити каква живад, него је око куће свакад све чисто.

У крајевима брдовитим и сиромашним, где су куће просте колибе — *кулаче*, *савридаци*, или *дубирози*, не треба тражити ни воћака, нити те оделите авлије. А још ако је домаћин те колибе нерадник, онда нема ни воћке, нити каквога дрвета за хлад.

У старије време, у почетку овога века, куће су покриване кровином, и ређе даском и шиндром, доцније, по ослобођењу, преотела је мах даска и шиндра, а данас је редовни покривач ћерамида, плоча, и цреп.

Сиромаси и иноџосници покривају и сада своје кућице кровином.

Кровови у кућа бли су редовно високи, а данас су већином снижи, положити.

Кућа сељачка обично је начињена унутра у авлији. Њени прозори ретко гледају правце на поље ван авлије. Тако што, да прозори гледају на улицу, може да се види само у Мачви, нешто у пожаревачком оџругу, и још тек гдегде.

Место пред кућом, где се највише седи у хладу под кањим дрветом, зове се *улица*.

За ту улицу биће везана она народна изрека:

Тешко пуници на зетовој улици!

Мотка, намештена малко даље од куће, на два дрвета, преко које се премећу дању спаваће чађине да се проветре, зове се *цремега*.

Оно место где се музу краве зове се *музлица*, а онај јармић у који се укошжава теле док му мајку помузу, зове се *вокар*, или *буба*.

Ограда где ноћивају овце и козе зове се *тор* или *стан*, а врата на која стоја у тор или стан улази, и из њега излази зову се *струга*. Станара или *планинка* седне на ту стругу, те дочекује овце *музаре*, и музе једну по једну, *чобанин* пак *нагони* овце на *стругу*.

Да би угодили да нову кућу начине на срећном месту, сељаци, обично, узму четири камена, и метну их на четири места, где мисле да граде кућу, и где ће бити че-

тири кућна угла Други дан гледају има ли што под тим каменовима? Ако под сваким нађу макар најмању животињицу, срећно је место А док то не нађу, преносе каменове на више места, па, ако им се то не јави, и од грађења одустану! (Шабач)

Неки на то место у вече ставе чашу вина и неколико зрна пшенице, која преброје Ако сутра дан нађу чашу пуну, и зрна сва на број, место је срећно, и граде што су наумили

Неки пусте стадо оваца у ограду где мисле кућу градити, и оставе да овце ту саме нађу место где ће полегати Где овце полежу и преноће, држи се да је место здраво, и за кућу добро (Шумадија)

Где шљиве најбоље напредују, ту је најбоље место и за грађење нове куће! веле сељачки паметари (Шумадија)

У свакој већој сељачкој кући, у којој има више ожењених људи, један је обично кутњи старешина Он држи кућанске новце (ако их има), одговара власти за сву задругу, разређује кућанске послове, и у опште управља кућом и имовином

Догађа се да тај старешина хоће да остави старешинство, и да га преда ком другом у кући, својему брату, или сину У таком случају, он обично зовне све своје задругаре — браћу или синове — и каже им своју намеру, а именује и онога ком мисли да преда старешинство у кући Онда, пред свима, скине с врата кесу с кућанским новцима, која му обично виси о гајтану одреши је, новце преброји пред свима, врати их опет у кесу, и онда ту кесу с новцима преда новом кућном старешини!

То је највиднији знак предаје старешинства у кући, а већ старешина, у срећној кући, не чини ништа без договора са својим укућанима, мушким пунолетним главама

Правила за живљење у задружној кући нису нигде написана Она живе у памћењу старијих сељака — људи и жена, и од њих прелазе у памћење млађих њихових

Да поменемо бар неколика од тих правила

Тако

Мушка је страна свакад претежнија од женске. Интересно је видети како саме женске ову претежност припознају и цене. Треба само чути колико жене желе да роде мушко, колико сестре гину за братом, или колико се баба више радује унуку него унуци. „Кад се роди мушко дете девета кућа пева, а кад се роди женско дете чак девета кућа плаче,“ веле старе бабе.

У сретању ред је да мушко Бога назове, а женско да га прими. Ко путује, ваља Бога да назове оном који седи или стоји, а овај да га прими.

Бога називати сматра се као право, а Бога прихватити узима се као дужност.

Женско не треба никад да прими Бога седећи, већ да ђипи на ноге, а ако преде, да истргне преслицу иза појаса!

Женско у Шумадији не прелази пута мушком.

Кад се седне за ручак или за вечеру, најстарији који је за трпезом, од свега што се не куса кашиком, подели сваком према снази и заслуги његовој, и нико не почиње јести, докле не почне он.

За ручак или за вечеру, или ма за који оброк, не седе се докле се не умију руке. После јела слабо се руке умивају.

Кутњи старешина одговарао је (ово у старије доба) за све што би учинили његови кућани, а за убиство су се намиривали побратимством или кумством. Кад се родбини убијенога понуди кумство или побратимство, она онда опрости палу крв, и настане пријатељски живот између две закрвљене куће. (Подибар)

Видео сам једном у Ивањици човека из среза моравичкога који се није могао начудити што државна власт потрже на одговор убијца, кад се је он већ био намирно с родом убијенога!!

Кад који од кућана ван обичних оброка жели да једе, он хлеба, варива, или ма каквога врућег готовца, иште од *редуше*, *редаре* или *мешаје*, а бела смока *млека*, *сира*, *скоруца* или *сурутке* тражи од *сганаре*, *станарице*, или *панинке* (оне која те године сири сир и гледа сав бели смок) Њих две дају сваком за јело колико треба Деци, чобанима и путницима, мешаја и станара треба да спреме и штогод за ужину или за пут (Подивар)

Станара, полазећи с каблом да музе стоку, краве или овце, свакад улије у кабао по мало воде (са сувим каблом не иде ни пошто), коју донесе до музлице, те том водом из кабла овлажи крави сисе, и тада воду проспе, а у кабао почне мусти млеко (Свуда)

Кад год што хоће да поједу или попију, Срби сељаци увек рећу Боже помози! И верује се да Бог одиста и помаже где се год тако говори

Постављено на трпезу јело, пиће, и хлеб, не треба дуго остављати неначето, јер се, веле, растежу почечи радовима!

Срце од марве не треба разгађати на више људи да га једу, јер се стока разилази, и неће да се држи у скупу (Подивар)

Хлеб треба сећи к себи, а не од себе Осечену кришку хлеба треба на трпезу метати тако да њена крајика буде окренута крају, а средина ка средини совре

Мрве од хлеба, после јела, треба почистити да се не газе Грехота је!

Ако хлеб падне на земљу, треба га узети, очистити од праха, и пољубити, као да опрости за ту непажњу!

Женама у задружној кући, где их може бити по неколико, старештво долази по мужу, а не по времену довођења у кућу То је исказано лепо у овој реченици:

»Свака госпа — господаром госпа«! (Шљач.)

— Не ваља се, уче у кући старије жене своје кћери или унукe — полевати другом седећи, него то треба чи-

нити стојећи — Не ваља се полевати преко руке него у руку, то јест, воду ваља сипати к себи а не од себе — Не ваља се ништа шити на живу чељадету које још расте, а ако се тако што морадне учинити, онда се оном, на ком се шије да парче конца, или бар каква сламка, да држи у устима (Шумадија)

Сељак сваки жели да ожени сина рано, да га ољени врло млада, макар још и не био за женидбу. То чини да би у кућу довео једнога радника више. Али негде се деси да је такав радник баш преко потребан, као на прилику, где је мати осгарела и изнемогла а друге женске стране у кући нема.

Ту је старци, свекрви, преко потребна одмена.

Тако један старац и баба ожене сина јединца да би снаха одменила стару свекрву. Али снаха, пошто дође, остави без бриге свекрву да и даље ради све послове без одмене. Старац и баба смисле да некако подсети снаху да свекрву одмени, као што и јесте ред.

Једно јутро узме баба судове да иде на воду а старац, видећи то, приђе и рекне:

— Чујеш баба! ја тебе не могу гледати да се мучиш тако стара, дај ту обрамицу хоћу ја да донесем воде!

— Бог ми с тобом био, човече! рекне пренеражена баба: твоја је секира, мотика, и коса, а обрамица је женска. Ко те од срама може пустити да сам носиш на обрамици воду! Не дам ти судова макар на нос падала путем.

Снаха, гледајући све то, рече:

— Боже, Боже! Оба стара — оба луда! Што се око тога свађате? Донесите једно јутрос а друго довече, па да вам је право оба двома!

У селу жена свога човека не зове именом, него га, према прилици у којој је, опише тако да се зна ко је. Деци својој она ће рећи: тата вам је то и то казао, или отац вам је купио то и то. Најчешће га обележава за-

меницом *он* И кућани то одмах знају Овај стари обичај понеком се не свиђа, па га исмејава и гледа уништити га

Зато има овака причаца

Сео свекар пред својом кућом, и чека да руча, а снаха његова у кући пржи нешто у тигаљу, њему за ручак Опанци пак мужа њенога били обешени о диванани близу свекра Псето дође, шчепа опанке, и побегне у воће

— Куку, тајо! викне снаха из куће, не могући оставити тигања, који је држала над ватром — однесе псето његове опанке!

— А јесу ли његови (тобоже псећи), упита подругљиво свекар?

— Јесу да како, нови новцити, одговори снаха

— Па нека носи сваку своју имовину!

Кад се у кући дими, мисли се да су то учинили мајстори да се газди за нешто освете То пак они раде овако Кад подигну кући слеме, онда узму оздо с места где ће бити огњиште сврдао, заврте га у слеме, с доње стране, па озго куцну у слеме, и сврдао падне доле на место одакле је узет Тога ради се, верују сељаци, и дим од слемена враћа на огњиште (Шабач)

У кући ако ко каже да је вуц чију стоку поклао, или да је неко погинуо, или се ма каква несрећа неком десила, одмах ваља једну жишку из ватре узети, и избацити на поље из куће (Шабач)

У Тимочкој Крајини држе да се неслога може набацити на чију кућу Против тога саставе воду са три брода, и узму по три камичка, па том водом окупају оне који су у завади, али их купају на раскршћу А да би се осветили оном за кога мисле да им је неслогу био набацио, у згодној прилици, прогледају на њега кроз вучји гркљан рекавши „Викао свет на тебе као на вука!“

Кад преље или плетље ноћу преду или плету, па запевају петли, оне то предиво или плетиво смуде на свећи

Кад се ком шије кошуља, или што друго, па се при свршетку утроши сав конац, држи се да ће умрети (онај ком се шило), а ако после сашивене кошуље, или хаљине, претече конаца, живеће дуго

Кад се удара ушником од секире куд стока пролази, држи се да ће од тога стока храмати (Ариље)

Не ваља с комадом хлеба (једући) ући у туђу кућу
Ко то учини узму му макар мрвицу од комада и баце за врата

Мисли се да ово доноси свађу у кући (Шавач)

Не ваља ићи на воду са судима једући путем
(Шавач)

Из завезане мараме или поврзена лонца, не ваља јести, јер ће се памет завезати (Шавач)

Неки, желећи спавати мирно, и не сањати ружно, седну у постељу, прекрсте се, па прекрсте и своје узглавље говорећи

»Крст на небу, крст на земљи, крст на кући, крст у кући, крсти Боже моје место — где ја спим — да не сним!«

Па иза тога легну спавати
Неки опет говоре ово

»Цакли, цакли цаклило,
Ведрн, ведри ведрило!
Да Гркиње Бога моле!
Бог се диже на небеса,
Небеса се растворише,
Анђели се приклонише,
Госпа стаде у крњице
Крст ме чуо до поноћа
А Анђели од поноћа

Сам Бог од кријека (?) до вијека « (Бос Кралина)

Ко од куће иде у госте, ваља да у торби понесе погачу, на погачи какав цвет, деци онамо куд иде треба да донесе колача, а женама, и девојкама, свакој бар по

киту цвећа на којој, о свилену кончићу, треба да буде макар ситна пара То спрема домаћица која кога, човека, брата, или сина, испраћа у госте (Шумадија)

Пошто сунце зађе, из куће се не даје сирћета, квасца, нити маје за сирење сира (сиришта)

Ватре из куће не дају никад свак у кући треба да чува ватру Ком се загаси, нека креше! (Шабач)

Да би пијаници огадили пиће, неки сељаци чине ово Ако је пијаница мушко, онда од мушкога, а ако је женско, од женскога мртваца, кад се купа, гледају да узму макар најмању кап воде из оне рупе коју сваки има у потиљку Ту воду помешају у каквом суду с другом водом Сад у го успу ракије, умешају мокраће од ајгира и од јежа, па се та смеса кроз рукав од кошуље, скинуте с мртваца, пронеесе Затим се опет преручи која кап у други суд, па опет смеша, и онда да пијаници да попије, али да не зна ода шта му је то пиће Кажу да пијаница после тога тако заспи да се за дан и ноћ не може да пробуди Кад се пробуди, он већ тако мрзи на пиће да га не може да помирише (Шабач)

Да би обућа дуго носила, многи чине ово Ухвате мачка, па његове шапе метну у своју нову обућу говорећи „Кад се мачкова обућа подерала, онда и моја!“

Да би човек био тврд као гвозђе према сваком нападу, кад нову кошуљу хоће први пут да обуче, онда најпре пропусти кроз недра нож тако да врхом падне у земљу и да се забодне А да би кошуљу надживео он, а не она њега, пред што ће је обући, стане јој малко петом за врат, те је као тим победи (Шабач)

Ко се својим прстима макар зашто пишне под своје грло, ваља свакад после тога да хукне у прсте (Свуда)

Нокте своје ваља срезивати само у извесне дане од недеље у суботу, у понедељак, среду, и четвртак, а ни пошто у петак, недељу, и вторник

Нокте, пошто се обрежу, ваља метнути себи под појас, или их оставити на склопито место, јер онога света по ноктима се гледа шта је ко радио овога света (Шабач)

II РАЗБОЈ

*Начинио цар разбој и сву му
уругку од сувога злата па дозвоа
Херу и ушитао га Колико то
вреди? — Да вриједи, да вриједи,
Царе Господине па опет једне
Бурђевске кише не вриједи, од
говорио Хера*

НАРОДНА ПРИЧА

Од свих справа за ручне женске радове, најважнија и најсложенија справа јесте *Разбој*, на ком се че платно пртено, памучно, и свилено

Али пре него бисмо разгледали сам разбој, ваља да кажемо коју реч о пређи која се обично на разбоју че, и од које бива свака откана труба за резање

За ткање се најпре спрема пређа, *основа* и *погља* пређа може бити *пртена*, *памучна*, и *свилена*. Памучна пређа купује се у трговини, она је од белог или од жутог памука. Жутим памуком че се дебело *памучно платно* и *полутаче*. *Полутаче* зове се платно од жуте памучне основе и од тежињаве или ланене потке, а *памучно* је све од памука. Памучно платно се че у селу од нумера 14, 20, 24, 30, 40, 60, и најтање од нумере 100. Свилену и пртену пређу сама ткаља припрема. Свилену од *буба* које сама храни, а пртену од *конопље* или *лана* кућевнога.

Пређа се суче на *чекрн* или *цевљаник* (лечаник), и на *витлић*. Памучна и свилена суче се на *калеме*, а пртена на *коленике*.

После се *снуже* на *сноваљци* Сноваљка је двојака у затвореном простору на *велики витао*, а у простору отвореном на *честом воћу*, или на *кочићима* Свака сноваљка има своју *куку* и своје *чини*

Пре почетка сновања на сноваљку се меће *обумера* којом се *одмери* дужина платну, и поставе се *чини* Кад се то учини, *обумера* се *сипне*, и *пређа* се одмах *снуже*. Кад се сновање сврши, међу *чини* се *удену штапици* или *цепци*, и *оснугак* (*основугак*) се *скида* са сноваљке па се *носи* на *навој*

Навој се врши или на *разбоју*, у отвореном простору, или на *две сохе*, које се *побију* у земљу, и на које се *намести вратило*, као и на *разбоју*, згодно за *навијање*. *Оснугак* се *метне* на *влакуљу*, *опружи* се 20 до 30 метара, *закачи* се за *влакуљину куку*, и *први крај оснугка*, *кроз који* је *провучена* *једна шипка*, *углави* се у *жлеб* *стражњег вратила*, па се онда *пређа одбира*, да не би при *тњању* *била замршена*, и *навија* се на *вратило*

Кад се *основа навије* на *вратило*, онда се *уводи* у *нити*, па *после* у *брдо*, и *кад* се то *сврши*, онда се *награђује* *разбој* за *тњање*

Разбој има *две стативнице* (или *две полутне*) То су *две поле* од *разбоја* (стативнице *везују* *две даске* од којих се *предња* зове *столица* или *седнице* а *стражња пречага* или *веза* Неки ове *две даске* зову *предњи* и *стражњи сасгавак* Горње *греднице* на *стативницама* зову се *венчанице* или *горње поличнице* На *венчанице* се *метне набрдило*, *кроз које* се *провлаче вучерци* (неки *веле вучила*) који *држе брдила* *Брдила* на *вучерцима* имају *две чељуст* *горњу* и *доњу* *Доња* се зове *поплек*, а *горња навлак* Између *поплека* и *навлака* *умеће* се *брдо* с *пређом* На *набрдило*, *које држи брдила*, *вежу* се *скочићи*, (*колотурићи*, *скочици*, *скопци* или *шкришци*) који су *везани* за *горњи* *нитни штапац* или *цепец* За *доњи* *нитни штапац* или *цепец* *вежу* се *подношње* (*подножници*), или *потилаци* Ови *подножници* *нанизани* су на *једну шипку*

која је везана за једно дрво које је приметно за предње ногаре од разбоја

Кад се све то учини привеже се за предње вратило *награђача*, на коју је навезана основа, па се већ почиње ткати Пре тога пак удене се у стражње вратило које је с леве стране унакрст проврћено *поврађача*, а у вратило предње, које је с десне стране тако исто унакрст проврћено, *запињача* Ткање се врши *цевима* које су као и калеми насукане чекрком, лечаником, или витлићем Цев, пуна потке, натне се на *срдачку*, а срдачка се удене у *чунак*, дрвени или рожани, и гаља протиње чунак кроза *зев* од пређе, и тако че крпу коју је *наградила*

Уз разбој иду, поред друге урутке, *витлић* и *лечаник* Витлић је на *Стојељци*, коју негде зову *Стељна*, и окреће се о *курдељу*, те се пређа *мога*, а *лечаник* је као сандучић у ком се држе цеви, срдачке, и друга урутка за разбој Кроз два уха тога лечаника проденута је *летка*, на једном крају шиљаста На летки је потежи *котур* који помаже да се летка брже обрће и да се тако сучу цеви

Разбоју припада и *мотовило*, мало и велико, за мотање пређе, *чимбари*, гвоздене две шипке са зупцима на крајевима, којима се платно растеже при самом ткању

Памучно платно може да буде различно

Саде-платно зове се оно ком је једнака и основа и потка

Ђеређелија-платно има у основи ћенара, то јест, дебље жице од осталих жица

Позубац је платно ситна ђеређелија

Бисерница је платно ком се основа уводи у брдо једна жица дебља, а једна тања

А *полутаче* шта је, казато је раније

III

КОЛА

*Тешко кући пред којом се
не окрећу кола*

НАРОД СТРАХ

Сељак, добар домаћин, има своја волујска кола Ко-
лима су делови

1 Четири точка (два предња и два стражња)

Сваком точку средина је *грушина* (главчина) у коју
су усађени *паоци* или *спице*, на паоце у округ набијени
су *напци* или *гобеље*, а њих једну с другом спајају
клинови можданици (*пашљаци*),

2 Осовине, предња и стражња,

3 Руда,

4 Срчаница, која везује точкове стражње за предње,

5 Сврачине (*свракељице*, *кривајице*) које, са срча-
нициом и задњим *јасгуком*, привезују задње точкове за
предње,

6 *Кустек*, оздо за стражњу осовину и за срчаницу
привезан, што *кустечи* стражњи трап кола да се не за-
тури, а клин који се протиње кроз *сврачине*, *срчаницу*,
и тај *кустек*, и који се може померати у разне рупе на
срчаници, те се кола могу *расточити* и *сточити*, зове се
расточник,

7 *Шгици*, клинови у руде којима она вуче и у-
ставља кола,

- 8 Оплени (јастуци), предњи и стражњи,
- 9 Јастучићи, под сваким опленом,
- 10 Клапуша (јахалица) на руди озго, за јарам,
- 11 Заворањ, главни клин у јарму,
- 12 Јарам, у који се кошкају волови,
- 13 Јармењаче (плетњаче),
- 14 Палице,
- 15 Полица (подјармица) доњи део јарма,
- 16 Ластавице, у трупини рупе за паоце,
- 17 Чивице у осовинама, које не дају точковима спасти с осовине,
- 18 Рамењаче, гвоздене, на осовини до унутрашњег краја,
- 19 Рукавац, онај крај осовине који улази у главчину,
- 20 Гривна, гвоздени обруч око главчине,
- 21 Тулац, гвозден, унутра у главчини,
- 22 Морокваша (пијавица), гвоздена, на рукавцу,
- 23 Канате, или лотре (како за коју потребу),
- 24 Душема,
- 25 Затвори (на канатима),¹
- 26 Ступици, њих четири

П Л - У Г

Да су здраво мушке главе
што о хлебу раде

НАРОДНА МОЛИТВА

Плуг сељачки, стари, има ове дрвене делове

- 1 Гредељ,
- 2 Ручице,
- 3 Колечке (колица),
- 4 Насад (први крај од ручица),
- 5 Петицу (задњи крај од ручица),
- 6 Табан, доњу страну петице,

¹ Канате Душему и Затворе већином имају кола из источне поје Србије а Лотре она из западне

7 *Козалац (Рап)*, расцепљени клин, који се покуцава те се плуг подубљује или поплићује,

8 *Кривајицу*, којом се плуг уводи и изводи,

9 *Кукачу*, која је привезана за осовину, те вуче сав терет,

10 *Ојните, оје, ојницу*, као малу руду између сваког пара волова,

11 *Крпеле* или *Крчеле*, које спајају оје за оје,

12 *Клин, крчељњак*,

13 *Гужву*¹,

14 *Даску*, и

15 *Оритак*, као малу лопатицу, којом се чисти плуг од мокре земље

А од гвожђа су му

Раоник, Цргало, и Цимер

Примедба Нови тако зван *гвоздени плугови*, у нечем су различни од ових старих плугова

Ралица је мали плуг, простије начињен од плуга великога Ралицом се оре само са два вола по стрменитим њивама

РУЧНИ ХАЛАТИ ИЛИ УРУТКЕ

Без ха тата нема ни заната

НАРОДНА ИЗРЕКА

За ручне своје радове, сељак има ове халате *секиру велику, и секирицу мотику, будањ (трнокоп), сри, косир, косу* (уз коју иде *чаканац, бацка, водир и брус*), *виле, грабу ње, рогу ње, сади њу*

¹ *Причица о гужви*

Има гужва и за кољо, а има и *гужва орачица*. Ова гужва закали гредељ за курдељ на осовини међу колечкама, те тако она сав терет вуче. Прича се да је некакав Турчин брао, па му се покидала *гужва орачица*. Турчин гада скине с главе своју чалму те њом замени гужву. Кад га неки путник упита зашто тако кида своју чалму Ага одговори

— Бива нек зна и чалма што пати *гужва!*

У мога оца, *Јована Бака*, који је умео градити и бурад и каце, било је више ручних справа и халата од којих сам многим поборавио имена. Овде ћу поменути само оне којима се имена сећам

1 *Стрџница*, на којој се дуге догоне да се једна с другом пљубе

2 *Дељавица*, на којој се *надељавају* многе ствари, а најчешће се на њој *макље* обручи за бурад,

3 *Ренде велико*, и *ренде мало*,

4 *Патегача*, којом се обручи *натезу* на бурад,

5 *Маклица права* и *маклица крива* за *макљање* обруча, *држалца*, *осовина*, и *дуга*,

6 *Брадва*,

7 *Кесер*,

8 *Просењ*,

9 *Снобла*,

10 *Уљара*, велики *сврдао* за *врћење* *главчина* у *кола*,

11 *Наплатњак*, *сврдао* за *врћење* *наплатака* за *паоце*,

12 *Можданичар*, којим се *врте* *рупе* за *можданике*,

13 *Чивињак*, *сврдао* за *чивије*,

14 *Бургија*, за *мале* *рупе*,

15 *Бургијица*, која *калаузи* *великим* *сврдловима*,

16 *Туршија*,

17 *Јеге*,

18 *Длего*,

19 *Пробојаци*,

20 *Зумба*,

21 *Чапови*, дрвене *справе*, за *мерење* *унутрашње* *кривине* у *дуга*

ДОМАЋА СТОКА И ЖИВОТИЊЕ

Сељак је без стоке мртав!

НАРОД РЕЧ

У сељачка волујска кола *кошкају* се у јарам два вола
У плуг се хвата некад и по шест волова, особито кад
се оре *ледина* -

Волови теглећи зову се *дешњак* и *левак* Дешњак се
гони речју *аис'* а левак речју *ча'*

У плугу се на волове врло више „*Ае, ае, ае, ае*“
Ае, рано, ае'

Волови имају имена или од боје своје длаке, као
Бѣља, Жуја, Мурга, Барна, Сивоња, Шарга, Плавоња; или од облика рогова, као *Ширај, Буца, Јелоња, Јелаш, Жероња, Жерав*, и т д, или од кога другога својства и особине, на прилику *Бика*, и др

Како се стока ваби

Говеда се вабе *Нâ Еиш'' Кавус, каво, кавус, кавус'*

Коњи *Нд, нд, на''*

Свиње *Гуду, гуду, гуду' Уиц, гиц'*

Овце тресући уснама изнутра напоље, што се не може
да запише, као од прилике *Тпус''*

Козе *Коза, коза, коза' Коз' козо'*

Кокоши *Пило' Пило' Ћук' ыук' ыук''*

Ђурке *Вито, вито, вито'*

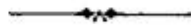
Гуске *Бири, бири, бири'*

Како се стока одгони

Говеда *Ае' ае, ае'*

Коњи *Ђи' Иди' Тиу'* (не може да се запише)

Свиње Уше' Аса' аса' аса' и ае (као говеда)
 Овце Р' Р-а' Иса' Иса'
 Козе Кеџ, кеџ' кеџ-козо' кеџа'
 Телад Љок' љок' љок' и љоке'
 Кокоши Иш' Шиш' иш туђа' (ако је туђица)
 Ђурке Ђуре' ћуре' ћуре' (а шаљивци на то додају
 како ћурке својом писком овако прете »Отићи ћу чак
 чак чак'
 Гуске Ваз' ' ваз' ' ваз'
 Мачке домаће вабе се Маџ' маџо' маџ' а терају
 се Пис' Одлази'
 Пси се вабе Звизне се, па се онда вабне псето по
 имену Шаров' Зелов' Жуфов' Одгоне се речима Шибе
 Чибе' К овцама' А туткају се речма Аса' аса' аса'
 Увати' увати' уваги' Пуџи' пуџи' пуџи'

ВОДЕНИЦА

Стоји цијук у луку'
 Да није цијука у луку
 Сав би свет био залуду'

НАРОД ЗАГОНЕТКА
 ЗА ВОДЕНИЦУ

Од места где се мисли градити воденица до реке која ће се навратити на воденицу, копа се дубок ров, који може бити дугачак 100—150 а и више метара. Тај је ров широк 2 и $\frac{1}{2}$, до 3 метра. Он се зове негде јаз, негде *јаруга*, а негде *вада*. Река, од које се вода навраћа на воденицу, зајази се оштрим кољем, које је некад по 10 и више метара дугачко. То се коље преплете прућем, па се онда натрпа кровине, сена, сламе и шуме, а озго се наспе небројено кола земље. Тако се вода одврати од речнога корита у прокопани јаз (*јажу*). То место, где се речно корито пресече, зове се *брана* или *напер*¹, а старо речно корито, из кога је вода одвраћена, после се зове *стареник* или *мртваја*. Идући од бране низ јаз близу воденице начини се једна *отока*, која се негде зове *мала брана*, а негде *лакомица*. Ова се отока гради зато да би се вода, кад поводањ дође, њом одлевала, и тако мањим теретом наваљивала на воденицу. Кад се јаз доведе до *скока*, то јест до места одакле ће вода *жлебом*, *буквом*, или *бадњем*, силно ударати у воденично коло, онда се ту стане. Доле ниже *скока*, где ће баш бити воденица, копа се за воденицу *гнездо*, или *подрум*, ком се дувари или ози-

¹ У Подгорици веле *Пребој*

дају каменом, или се оплате тврдим *кораћима* Испод тога подрума озидају се *подрумска крила*, да вода не би земљу са страна ронила Дно подруму патоше се дрвеним даскама да вода, бијући озго из жлеба или из букве, не би земљу задирала и разривала

Од скока до у воденично гнездо (подрум), ископа се ров за *жлеб* (*букву*, *бадањ*) кроз који ће журити вода и ударати у *цера воденичном колу*, те га окретати Сваки је жлеб горе на скоку широк, може бити и за пола метра, а у дну, одакле баш бљује воду у коло, узан је можда тек за једну шаку то се зове *сведен на бич*! *Буква* пак, или *бадањ*, пробушена је букова *клада* Она на доњим својим устима има једну *каблину*, ужу од буквине шупљине, у коју се укуцава *ципун* (још тешња дрвена *каблиница*) кроз који вода бије у *цера воденичнога кола*

Најшири крај јаза, баш над устима жлеба или букве, потребује велику пажњу Ту се прво гврдо загради (зидом или другом заградом) око уста жлебу или букви, да вода, силно наваљујући, не би протицала мимо жлеб и све кварила За тим се од уста жлеба или бадња, за 5—6 метара дужине, јаз патоше даскама, и у саставке између тих дасака утисне се дрвене маховине тако да ни кап воде кроз тај патос не може проћи Ово се патоше зато да не би вода, кад се на жлеб или бадањ стави *устава*, лежећи онде буцила земљу, а да би се опет, кад воденица меље, преко оног глатког патоса заигравала и јаче у коло ударала

Овај део јаза, над самим устима жлеба, као и његови дувари, зове се различно *Ђереи* у Млави, *Кораб* у Шумадији, а негде и *Лакомица*

Испод жлеба је *криви таван* (на који је жлеб наслоњен) утврђен за *горњи* и *доњи праг* До доњег прага, у гнезду је *мртвица*, дебела греда, у коју се утврди дрвена *руда* или *ждреици* Она и јест *ракљата* као руда у кола На средини те руде, између *ракаља*, пробушена

је рупа, у коју је углављена једна челична полужица која се негде зове *бронза*, а негде *жабица*. По површини те полужице избушене су рупице. На другом крају руде утврђен је дирек који стоји усправо, који пролази кроз таван горе у воденицу, и који је на врху прожлебљен. Кроз ту прожлеботину протне се дрво *нагибача* за подизање и спуштање. Тај дирек зове се *кобила*. Њим се горњи воденични камен подиже и спушта, да би брашно било крупније или ситније. Ово подизање и спуштање врши се помоћу *нагибаче* и клинова дебљих и тањих — Под воденицом је усправо *воденично вретено*. Горњи му је крај танак, а доњи је права *грушина*, у коју су усађена *цера* или *кашиње*. Та су цера некад опасана гвозденом шином. На доњем крају у вретено је ударено парче челика, дугачко 10—15 с м, као палац дебело и с обе стране зашиљено. То се зове *останац*, а негде га зову и *цетица*. На горњем крају вретена пак углављена је гвоздена полука с плоснатим врхом. Та се полука зове негде *сењ*, а негде *преслица*. *Останац* или *цетица* од вретена убоде се у коју рупицу на *бронзи* или *жабици*¹, а горњи му крај, *сењ* или *преслица*, прође кроз доњи воденични камен, па се онда на рупу кроз коју он прође меће шупље дрво које се зове *Тóце*², и око кога се врбовим и липовим клинчићима рупа тако затвори да се *сењ*, или *преслица*, окреће а млево не пропада.

На *сењу* или *преслици* стоји гвоздена *паприца* од челика, 20 с м дугачка, и 13—16 с м широка, и на средини шупља. Паприца раставља горњак камен од камена доњака.

Камен *доњак* намештен је на два јака бавана, а камен *горњак* је по доњаку.

Над камењем је *дрвени кош*, у који помељари засипљу жито за млево. Испод тога коша има нека *корица*, *чантра*, *чанак* *копања* или *гуска* (толико има имена) у

¹ У Подгорици жабицу зову *Лех*.

² *Тóце* у Рипњу зову *Тулац*.

коју струји жито из коша, а одатле треба да пада у рупу од камена горњака. Догађа се да житна зрна, падајући у горњак, прскају и одскачу. Зато на рупи од горњака има мали *кошић*, *багра*, или *врат*, исплетен од лозе или од прућа.

Да би зрна редовно падала из великог коша доле под камен горњак, привезано је за кош дрво налик на дечину сабљу. То дрво, доњим својим крајем, доуца у камен горњак кад се он окреће, и тим истреса жито. Ово дрво зове се *чекало*, *чекетало*, *чатњало*, или *чокотало*.

Воденично камење смештено је у једном дрвеном опсеку. Део тога опсека, у који пада брашно испод камена, зове се *мучњак*. Често се око камена начини дрвена ограда да се брашно не би разлетало. Та се ограда зове негде *санграч* а негде *окошиш*. Међу тим у Ришњу *окошиш* зову онај *паспаљ* који се у округ ухвати око камена.

Мотка којом се самлевено брашно сабија у вреће или у џакове зове се *паспаљача*.

Кад се каменови од мљења згладе, и кад треба да се *посецају*, *уређују*, или *кљују* онда се најпре горњак с две мале полужице дине, па се онда под њега потурп једно обло дрво, дугачко 40—45 сантиметара, а широко 15 сантиметара. То дрво зове се *кускија* (у Колубари га зову *поп*). И тек тада се он, великом полугом свали на столицу, и на њој се *кљује*, *подсеца*, или *уређује сечивцом* или *чуком*. Сечивица је од гвожђа, нађена челиком.

Зграде воденичке граде се махом од дрвене грађе, а покривају се ћерамидом, даском, плочама и по неке црепом.

Воденице на потоцима, који лети пресушују, зову се *воденице поточаре*.

Ове воденице обично *мељу на уставу*, а *самогетом* мељу само у пролеће кад се криви снег, или лети кад ударе велике кпше, па воде наједрају.

Воденица *постуши* кад толико наједра вода у старенику (мртваји), да удари *успор* уз онај јазић који воду испод воденице своди у *мртвају*, и када тај успор оплави коло под воденицом, те не може да се окреће. Онда се каже *постушила, не меље!*

Воденично камење јако се цени, и није лако наћи га добро. У старије време у нас је било на гласу *Косовско камење*.

У Србији само у Гочу више Врњаца слушао сам за камење које би било за млевење добро.

VI

О Д Е Л О У СЕЉАКА И У СЕЉАНАКА

*Погледај му на обућу
Па га пусти у кућу!*

НАРОДНА МУДРОСТ

Одело сељачко и мушко и женско, макар колико да се држи да је непроменито, мења се и кројем и бојама. Да се данас која девојка у Рипњу обуче онако како су се облачиле Рипањке, њене претходнице, пре 30—40 година, и да дође цркви на сабор, све живо би гледало на њу као на чудо.

Како се пак то мењање одела у сељака врши много спорије и много неосетније него у грађана, а у неким крајевима иде толико лагано да би човек рекао да се и не миче то ће се и овде помињати оно одело које су сељаци носили кроз последњих неколико десетина година.

Мушко сељачко одело у Србији не разликује се толико једно од другог, као што се разликује одело женско. Наравно, има разлика између одела у једном крају и одела у другом, али, у границама пређашње Кнежевине Србије, оно је у главnome слично. Одело пак у новим крајевима, у окрузима нишком, пиротском, врањском, и топличком, у неколико се разликује од одела у окупационим старим.

Влашко одело у Хомољу, у Крајини, и у Црној Реци знатно се разликује од одела српскога.

Сељак *Шумадинац* обично носи на себи кошуљу од конопљана платна. У Мачви, Посаво-Тамнави, Стигу и у

Крајини, често се виђа платно памучно и *полугаче*. У пређашње време било је и платна ланенога, а данас га или нема ниђако, или се виђа врло ретко. Кошуље се разлпљују тим што су негде шивене *читмом*, а негде обичним *шавом*, што су им негде рукави *навезени* (заруђавље), негде само *професмани*, а негде просто *порубљени*. На неким местима *комир* им је висок, а на неким низак, али су везени и један и други. Обично се на рукавима, повнше заруђавља, црвеном рудицом, навезе по који *крстан*.

У новије време почели су сељаци носити рукаве с убраним заруђављем, и са *запонцима*, налик на оне у кошуља куповних.

Дужина кошуље обично слази мало испод колена. У пређашње време неки су младићи носили кошуље врло кратке, па се на изило капетана који су то сматрали као рушење пристојности и, Бога ми, неки је такав кевљ извукао батине за то!¹ После су, у крагујевачком округу, и око Рудника, дошле неке мушке кошуље које су се спуштале чак до чланака. То одиста нити је било лепо, нити подесно, али се већ власти нису хтеле мешати да тај обичај спрече. То се је само изобичајило, као и много штошта друго у оделу што се мало по мало непрестанце измењује.

Гаће у сељака од дебљега су платна него што је кошуља, и готово увек од платна конопљана. У маторних људи ногавице у гаћа су само *професмане*, а у младића и у шпшараца, особито у оних који имају сестара, гаће су *везене* по дно ногавица. Ногавице увек имају и кратке *ресице* од самога платна пуштене.

У источним крајевима Србије, где људи и лети и зими носе беле сукнене чакшире, платнених гаћа нико и не носи.

Чарапе су веома различне и бојом и шарама, али за невична гледаоца оне су више или мање све сличне. То је исто и с назувицама само у мањој мери.

Чакшире сељаци у Шумадији носе само зими. Пређе су све биле од белог сукна, а сад отима мах број цр-

них, некад и сувнше узаних чакшира У влашким селима, и на истоку Србије, где сељаци не носе гаџа, чакшире се носе и лети

Појаси и *подвезице*, ма да се разликују међу собом, могу се носити и у оном крају где им није постање Од неког доба виђа се много са свим белих памучних *подвезица*

Силаји или *листови* гакође су неједнаки рујански су већи, и покривач им је толики да се њим може покрити и оружје и друго што се носи за појасом У Шумадији силаји су мањи, и више су притегнути уз тело Некад је у млађих богаћих сељака било силаја везених златом (шњом) У најновије време сељаци се често место силаја стежу капшем по појасу

Јелек и *џамадан* готово су свуд једнаки осем боје сукна од кога су скројени То се исто може рећи и за *гуњева* Само је крој гуњева и шарање џајтаном различно *Гајгани* су у Студеничкој, и око Копаоника, већином плави, у нахији ужичкој и старој сокоској има их црвених, а у Прекоморављу враних и без многих шара

У Прекоморављу и у Тимоку зими људи носе и неку доламу од белог сукна поврч чакшира, и зову је *џубе*, а лети носе *кошуље* На глави имају *џесове* (зими *шубаре* или, после наших новијих ратова, *шајкаче*) Лети пак многи носе сламне шешире У Старом Влаху виђају се, особито у младића, на главама неке капе од црнога сукна, а има их и плетених које плету сами сељаци од црне вунене пређе

Пеленгири су као широке вунене гаће Њих носе сељаци у планинским крајевима у оџрузима ужичком, старом чачанском и крушевачком, у половини рудничкога старога округа, и у брдовитој поли ваљевскога Пеленгири се облаче да је бедрима топлце и, кад се ради што прљаво, да се чувају кошуље и гаће од прљања

У Сврљигу и око Ртња чобани, који иду за стоком по трњу и по роси, носе неке ногавице од козје коже с

длаком окренутом на поље Те ич ногавице чувају од росе и од влаге, а заклањају им и оно хаљина што имају до себе од трња кроз које се, као чобани за стоком, морају да веру Те се ногавице зову *Скорње*

Опанци су најлепши за око, и најлакши за ногу, *шумадински преплетени прешњаци*, које сами сељаци граде, а нису ружни ни *чињени* куповни опанци Овако лепих преплетених прешњака има у чачанској и у ужичкој, ван Шумадије Преко Мораве на исток опанци су просто на рогаљ сашивени опутом, а некад и врпцом, и нису лепо за око

Опанци се притежу за ногу ременима (каишима), а у источним крајевима обувају се врпцама пртеним, кострегним, па и вуненим

Женско одело у Србији има много више разлика него одело мушко Највише је разлика у *убрађивању главе* у жена, а у девојака је разлика мање

У Србији жене сељачке убрађују на главу

- 1 Коњгу,
- 2 Фес,
- 3 Грве ње
- 4 Ручник, и
- 5 Белу крпу

1 *Коњгу* носе жене у старим окрузима београдском, ваљевском, шабачком, смедеревском, пожаревачком, јагодинском, крагујевачком, и у већој поли старога рудничкога округа

У округу јагодинском, поред коњге, виђају се и фесови, и трвељи дуж Мораве, а у рудничком се сретају фесови докле год се на људма виђају *целенгири*

Коњге нису све једнаке *Ваљевска* је мали кружић на темену, повијен на чело, и обавијен белим убрадачем *Мачванска* стоји за потионом, као каква половина земичке, и она се покрива белим убрадачем *Шумадинска* коња, у старије време, била је као мали лопар, а сад је нижа, ближе смедеревској и крагујевачкој, а покрива

се љуповном марамом, *левачка* (јагодинска) виша је, и стоји право, на њој се виђају и бели убрадачи и куповне мараме. Пожаревачка коњга личи на ваљевску, само је обимом већа, и има више накита на себи. Такву капу на глави носе и девојке у пожаревачкој, само с неким девојачким одликама.

Коњга у Влахиња нешто личи на коњу левачку, само се влашка привезује преко чела неком марамом, која ружи и лице и убрађивање. Влахиње, у Хомољу и у Црној Реци, носе на коњги неку везену кукуљицу од платна, а не повезују по коњги ни мараме нити убрадача.

2 *Фес* се свуда обавија увијеном шамијом, и сплетеном у лесу косом, па се то све после врло често забради каквом другом шамијом да се фес готово и не види. Над средином чела, на раздеоку косе, задене се у шамију и у косу игла с каквим новцем.

У варошима се фес са шамијом повезује тако исто, али с врло много кицошења и укуса.

Девојке, које носе *фесове*, обавијају их самом косом без шамија, по томе се и зна да су девојке. Неке иду са свим гологлаве. На неким местима (на прилику око Пожеге) девојке већ почињу носити фесове од када се причесте први пут, а то је кад им буде око три и по године. У Грузи је било у обичају да девојка меће фес тек кад се стане бројити као удавача. У пожаревачкој девојке свој фес тако смање и наместе на глави да изгледа као нека круница.

3 *Трвељи* су два бича косе, сплетена с обе стране главе, и одебљана уметањем вуне. Та два бича косе пусти се између уха и образа, па се натраг вежу. Сад се на главу намести *превез*, то јест комад откане вунене материје, врло налик на *ручник*. Ако се овај *превез* униже парама, што носе младе, он се гада зове *леденик*.

У трвеље многе задевају игле на којима су бушени новци (рубље и талири), и то зову *наушке*.

У уши удевају *минђуше* које зову *обочићи*.

4 *Ручник* је откана памучна крпа, која је удешена као каква капа, која се на глави утврди *подбрадњиком*, па се пусти преко потиока и преко врата до на плећа. Под њим се коса плете у два бича, па се у потиоку прекрсти и врати на теме. Младе и богате жене унижу сав *ручник* новцима, поврх њега старије жене повезују шамију, као што се у Београду шамијама забрађују старе жене.

5 *Белу крпу* на глави носе жене у Крајини, у Кључу, у Црној Реци, и у Заглавку, докле се не сретну с трвељима и ручницима.

Бела је крпа ваљда најпростије убрађивање главе. Жена очешља и сплете своју косу у два бича, па их за вратом повије и крајеве им придене на темену. Преко свега тога пребаци белу крпу којој једно перо пребије па над челом придене иглом за косу. Остала три пера су слободна једно виси низ леђа, а треће и четврто падају на ухо десно и на ухо лево.

Сељак Шумадинац, млад, кад се потпунце обуче, има на себи

- 1 *Фес*, или *шешир* (куповни),
- 2 *Кошуљу*, *конопљану*, или памучну с ћерећелијом,
- 3 *Гаће*, обично конопљане,
- 4 *Тозлуке*, од бела, а некад и црна сукна,
- 5 *Чарапе*, повисоке, с два поплета,
- 6 *Пазувице*,
- 7 *Опанке*, прешњаке или куповне,
- 8 *Подвезице* (потколенице) с бућама,
- 9 *Појаса* два, широки и канице,
- 10 *Силај* (сад је ово већ ређе), с пиштољем, јер многи носе о врату *кубурман* с пиштољем или револвером,
- 11 *Цамадан*, по ком се опасује,
- 12 *Јелек* или *гуњић обушак*,
- 13 *Гуњ*,
- 14 *Рућавице* (зимн),

15 *Пешкир*, који се често провуче кроз гуњић обу-
шак тако да му крајеви висе иза руку низа снагу

16 О појасу му висе *ножићи* или *бритвица*¹

Шумадинка с коњгом, кад се потпуно обуче, има
на себи

1 *Коњу* на глави О коњи у опште била је реч

2 *Кошуљу*, некад целу, а некад састављену од *скута*
и од *оплећка*,

3 *Оплећак* је горњи део кошуље од платна памуч-
нога и финијега,

4 *Скути* су од тежине *Оплећак* и *скути* састају се
на појасници,

5 *Чарапе*,

6 *Назувице*,

7 *Ципеле*, или *опанће*,

8 *Појас* ширп, и ужи,

9 *Сукњу*,

10 *Кецелу*,

11 *Памуклију*,

12 *Цоку* (то је *ирсак* од сукна),

13 *Мараму* око врата,

14 *Минђуше*, *обоце*, у ушима,

15 *Низове гранала* о врату од *ђинђува*,

16 *Пешкир* или *мараму* у руци

Сељак Ваљевац, из Посаво-Тамнаве, кад се потпуно
обуче, има на себи

1 *Фес*, зимн *шубару*,

2 *Кошуљу*, памучну, обично *ћерећелију*,

3 *Гаће*,

4 *Тозлуке*,

5 *Чарапе*,

¹ У селима подунавским, од некога времена могу често да се виде
зимн на сељацима жути кожуси и бели дугачки гуњеви, онаки каке носе
сељаци Банањани на левој страни Дунава

- 6 Назувице,
  - 7 Опанке (прешњаке или чињене) с каишима,
  - 8 Подвезице,
  - 9 Појаса два, и по њима силаје (листовете),
  - 10 Од оружја један пиштољ или два, и нож,
  - 11 Памуклију,
  - 12 Гуњ, или гуњић, без рукава,
  - 13 Ножич, за хлеб и за друге потребе, тај ножич носи за појасом, или му виси на каишу о појасу,
  - 14 Рукавице, плетене, и често постављене
- Готово би се могло рећи да је ово потпуно сељачко одело од Мораве до Дрине У ужичком округу, око Рудника, и око Студенице виђају се на људма целенгири, и око главе зими црвени појасови, као шалови

Жена Ваљевка, из Посаво-Тамнаве, има на себи ово

- 1 Коњгу на глави с белим убрадачем,
- 2 Кумаш,
- 3 Игле,
- 4 Перишане,
- 5 Кошуљу,
- 6 Чарапе,
- 7 Назувице,
- 8 Опанке, а нека и ципеле, уз опанке каише,
- 9 Бошчу,
- 10 Кецељу,
- 11 Појас,
- 12 Колан који се спучава павтама од паквона или и од сребра (у богатијих),
- 13 Ножич, за појасом,
- 14 Прсан,
- 15 Памуклијицу,
- 16 Зубун, поврх тога свега

Сељак Рујанац (Ужичанин) има на себи ово одело

- 1 Фес, на глави,
- 2 Кошуљу, од конопљана платна,

- 3 Гаће,
  - 4 Тозлуће,
  - 5 Чарапе,
  - 6 Назувице,
  - 7 Опанке, с каишима,
  - 8 Подвезе,
  - 9 Појаса два,
  - 10 Бечерму,
  - 11 Зубунић (мали гуњић без рукава),
  - 12 Јанџик од коже у ком носи паре и друге ситнице,
  - 13 Гуњић с рукавима,
  - 14 Сиџај, за којим је пиштољ, арбија и ножић,
  - 15 Мараму, обешену о бућму на ђечерми,
- Зими још носи на рукама рукавице, а на ноге облачи

и пеленгире

Ово се зове потпуно се обући, и овако одело имао је на себи *Милан Јевремовић*, из Лелића, у округу ужичком, 6 фебруара 1867, када сам га ја видео и одело му пописао

Сељанка Рујанка има на себи

1 Фес на глави, и око феса шамију, и косу сплетену као и у вароши, а поврх тога повезује се шамијом повезачом,

- 2 Кошуљу,
- 3 Чарапе,
- 4 Назувице,
- 5 Опанке, с каишима,
- 6 Јелек,
- 7 Појас,
- 8 Прежину (кецељу),
- 9 Зубун,
- 10 Каиш, којим се опасује по појасу,
- 11 Бригвицу или ножич за појасом,
- 12 Зубун, по врх свега

Рукави у кошуље немају сабора, него су широки као и рукави у кошуља мушких

Овако је одело носила *Јована Ђоке Васиљевића*, из Карана, у округу ужичком, 6 фебруара 1867, кад сам је видео и ово све записао

Младе жене тако исто носе, а девојке се не забрађују. Зимом облаче поврх зубуна и гуњић. И поврх свега *кованџик*, тврд појас као од луба, искићен разним каменовима

У старије време, девојке су носиле о врату црну мараму, завезану под гроцем, па су јој крајеви били пуштени низ недра

Сељак из старог ћуциског округа има на себи

- 1 Фес,
- 2 Кошуљу
- 3 Гаће
- 4 Чараше,
- 5 Опанке (спућене уз ногу вршцама место каиша),
- 6 Чакшире,
- 7 Цубе, као долама (и чакшире и цубе од белог су сукна),
- 8 Појас (широк),
- 9 Канице (уже),
- 10 Јелек,
- 11 Гуњче,
- 12 Силај (за силајем и о појасу има нож, два пиштоља, арбију, рукавице, фишеклију, и огњило)

Ово одело имао је на себи *Богдан Јовановић* из Забреге, 14 фебруара 1867, кад сам га видео и хаљетке му записао

Сељанка с трвељима има на себи ово

- 1 Кошуљу,
- 2 Чараше (зову их *назувачи*),
- 3 Вунен појас, који опасују по кошуљи,
- 4 Опрегаљ (сукњу),
- 5 Канице, појас по опрегаљу,
- 6 Антерицицу,
- 7 Мараму око врата,

- 8 *Манистре* (ситне ђинђуве око руку),
- 9 *Белензукe* (крупне ђинђуве),
- 10 *Опанке* или *цицеле*,
- 11 *Скутачу* (кецељу),
- 12 *Зубун*, који се у пређашње време облачио поврх свега овога, али је сада зубун изишао из обичаја

Овако одело имала је на себи *Стевка Николе Стајића*, из Забреге, под Кучај-Планином, 14 фебруара 1867, када сам је видео и ово све записао

Сељак из нишке околине има на себи

- 1 На глави *Шубару*, или плетену црну *кашу*,
- 2 *Кошуљу*, која на недрима има леп вез, који се зове *ошвице*,
- 3 *Гаћа* не носи нико, него носе *чакшире* од бела, а некад и од сигава сувна, с пространим туром,
- 4 *Гуњ*, или *ла њину*,
- 5 *Дорамче* (мали гуњић),
- 6 *Фермен*,
- 7 *Памуклију*,
- 8 *Цамадан*,
- 9 *Ћожух*, и
- 10 *Копоран*, то јест, подугачак гуњ од сигава сувна, који облаче кад је време хладно
- 11 *Чарапе*, испод колена узицом привезане, и
- 12 *Опанке* на шиљак сашивене и вршцама за ногу привезане

Женско одело у старом нишком округу није свуд једнако. Око Ниша и у Запаљу жене носе

- 1 *Кошуљу*,
- 2 *Чарапе*,
- 3 *Опанке* (богатије носе и ципеле),
- 4 *Вутару* (сукњу) од бела памучна платна, којој су скути везени црвеним гајтаном, и окићени чипком,
- 5 *Подбрадњак*, унизан парама,
- 6 *Ђурдију*, и
- 7 *Антерију од свиле*. Ово последње носе само жене из богатих домова

У Буковику, и горе ка Власини, жене и девојке носе још
8 *Литак*, од танке вунене тканине, црно обојен и сашивен као затворена поповска хаљина. Тај се *Литак* облачи на главу, само је на недрима прорезан. По њему се опасују појасом.

Опанке привезују за ноге вршцама од тежине или од козје кострети. Каиша на опанцима не носе ни људи, ни жене.

Одело у сељака из пиротског округа, који се иначе зову *Торлачани*, има ове хаљетке:

- 1 *Баретина*, на глави, шубара од јагњеће коже,
- 2 *Кошуља* од конопљаног платна,
- 3 *Бревенеци* или *Беневерци*, чакшире од белог сукна,
- 4 *Јелек* или *антерија*, од белог сукна, хаљина до колена, а опточена је црним гајтаном (у Загорју црвеним),
- 5 *Појас*, црвен, вунен,
- 6 *Кожух*, дуг до појаса,
- 7 *Џубе*, без рукава као јелек, од белог сукна, до испод колена, опточено црним гајтаном,
- 8 *Дреха* (квашаник) или гуњ с рукавима и с *гулом* за покривање главе од зла времена,
- 9 *Подерске* (потколенице), њих не носе сви,
- 10 *Чарапе* беле, кратке до пола цеванице,
- 11 *Навошле*, којима поврх чарапа обмотавају ноге. Оне су од белог сукна.
- 12 *Опанке* које граде сами. Вршцама од козине или од кучина привезују их за ногу.

Жена из Торлака носи

- 1 *Каицу* (црвену), и шамију на глави, девојке само шамију,
- 2 *Кошуљу* од ланеног или кудељног платна. Ако је од платна кудељног, онда су јој рукави памучни, на недрима и оне носе *ошвице*. По дно кошуље, за једну пед ширине, опет је платно памучно. И тако је једна женска кошуља сашивена од некака три платна.

3 *Колију*, од танког црног сукна, без рукава до испод колена. На недрима прорезану и опточену црвеним ширитом и гајтаном

4 *Тканице* вунене, црвене. Обично се опасују двојим, тројим тканицама,

5 *Кожух* (зими) од овче коже, до испод колена дуг,

6 *Каџак*, од козине сплетен дугачак перчин, који приплећу у своју косу, оките га парама, и пуне низ леђа,

7 *Чарапе* беле, вунене, кратке до половине голеница, које на прстима и на пети имају по неку шарку,

8 *Опанке* од говеђе коже, саме их граде, а обувају их врпцама од беле вуне

Торлачанке празником носе

1 *Кошуљу* од танкога платна,

2 *Јелек од басме* (куповног шареног ткања), дугачак до појаса,

3 *Сукмањ*, од куповног ткања, дугачак до земље, просечен на грудима, и недра су му опточена гајтаном,

4 *Тканицу*, црвену, онако као и радним даном,

5 *Кушак*, велику увијену мараму коју опасују поврх тканица

6 *Колију* црну, вунену, до испод колена, потплаћену лисичином, и

7 *Ципеле* место опанака

Одељу које носе сељаци Врањанци ово су делови

1 *Шубара* од јагњеће коже, средње величине. У новије време многи носе војничке капе (шајкаче)

2 *Кошуља* од конопљана платна, дугачка до колена,

3 *Чакшире* (гаћа не носе) од белог или и сивавог сукна,

4 *Јелек*, без рукава, од црног сукна,

5 *Појас*, шарен,

6 *Долама*, с рукавима, дугачка до појаса,

7 *Гуњче*, дугачко до колена, с рукавима до лаката,

8 *Чарапе*, и

9 *Опанци*, обувени врпцама

У Пољаничана чарапе се плету од жутог плетива, па се преплећу црвеним, зеленим, и плавим Пољаничани се свакад, међу сељацима Врањанцима, познају по својим чарапама

Одећу жене Врањанке, са свих села, ово су делови

1 Шамија, којом повезују главу,

2 Кошуља од конопљана платна,

3 Саја, хаљина без рукава, до повише колена,

4 Чарапе,

5 Опанци

6 На врату носе ђердане од ђинђува и од новаца, а опасују се, по врх појаса, коланом на коме су цафте

7 Литак је женска хаљина, као њи она у Буковику (поменута је у нишком крају)

8 Турче облаче лети по *литак*у, и

9 Цубе, зими

Одећу у Топличана, и мушко и женско, слично је с оделом сељака из Жупе и из села "крушевачких у окољу Јастрепца

Људи још око главе завијају беле пешкире као и Арнаути. С тога обичаја њих сељаци из околине зову „Пешкираши!“

VII

СРБИ СЕЉАЦИ ПРЕМА БОГУ, СВЕЦИМА, И ВЕРИ

— —

' ,Ништа без Божје!'

НАРОДНА РЕЧ

1 *Самосаздани Бог* створио је свет, анђеле, и људе. Ђаво је у почетку био анђео, па је отпао од Бога, и сада смета Богу у сваком добру. Бог је ипак јачи од ђавола, али ђаво, као ђаво, навраћа човека на грех, па тако и човек отпада од Бога, и пада ђаволу у руке.

Ту човеку ни Бог не може да помогне, пошто је сам, од своје драге воље, дао своју душу ђаволу, то јест, отишао злим путем. (Народно веровање)

2 *Сваки човек* има по једнога анђела, који га чува од зла, и по једнога ђавола, који га навраћа на зло. Анђео стоји човеку на десном рамену, а ђаво на левом. Кад човек чини добро, анђео се весели и крилом својим влади човека по образу, а ђаво се тада мршти и љути. А кад човек стане да греши, анђео се сневесели и плаче, ђаво пак све подиграва од радости и пркоси анђелу говорећи:

»Е, мој је! Мој је, мој! (Народно веровање)

3 *Бог о сваком и о свачем има старање.* Једном Бог пошље Св. Арханђела Михаила да узме душу једној жени удовици, и да му је донесе. Св. Арханђео слети к болесници, и види да она има двоје дечице нејачко која ће, после мајчине смрти, остати зарубљене сироте. Сажали се, не узме душе, и врати се Богу празних шака.

— Што ниси донео душу ? упита Бог
 — Господе ! видех двоје дечице њено, и помислих
 Ко ће гледати њих, кад она умре, па не могах од жа-
 лости узети јој душе
 — Иди ! рече Бог — на дно морско, где је море
 најдубље, нађи округао камен, и донеси га овамо !
 Свети Аранђео донесе
 — Разбиј тај камен, рече Бог
 Свети Аранђео разби, а где чуда усред тога само-
 твора камена два жива црва гамижу !
 — Ко ове храни ? упита Бог
 Св Аранђео гледа и слеже раменима
 — Не брини се ти о сиротама, рече му Бог даље —
 о њима се старам ја, а ти ради оно што ти заповедам !
 (Народна прича.)

4 *Свечи су као и људи* Ко њих помиње, слави, и
 почитује, тому они и помажу
 Ево приче о Св Николи
 Славио човек Св Николу, али кад се приближио
 светац, свечар некако није имао ни паре, па се узмучио,
 и разговарао са женом чим да прославе свеца, кад не-
 мају пара ? Жена донесе своје павте, и рекне човеку
 — Ево продај ове моје павте, те купи што треба,
 да прославимо своје крсно име, па нека си ти жив, да
 ће Бог, купићеш ми друге
 Човек узме павте, и изиђе на пазар Ту га сретне
 некакав купац, купи павте, и изброји му паре Човек, с
 парама, покупује све што треба за славу, и однесе кући
 — Како си то купио, кад пара немаш ? упита га жена
 — Продао сам добро твоје павте, одговори човек
 — Како си их продао, кад си ми их вратио кући ?
 И изнесе павте које јој је донео неки човек и ре-
 као Снахо ! Ево ти ове павте, твој ме човек замоли,
 да ти их додам, а он оде послом у чаршију !
 И човек и жена сад реку ово је био главом Св
 Никола !
 (Народно веровање.)

5 Свечи, родитељи, владаоци, владике, и свештеници, по мишљењу Срба сељака, могу да укуну тако да се баш стече оном ком клетву упуте оно што му реку

Народна песма прича како је Краљ Вукашин, љут на сина, што је рекао да је Царство на Урошу а не на њему, овако клео

»Сине Марко, да те Бог убије!
 Ти немао гроба, ни порода!
 И да би ти душа не испала,
 Док турскога цара не дворио!

Краљ га куне, вели песма, а Цар благосиља

»Куме Марко, Бог ти помогао!
 Твоје лице светло на дивану!
 Твоја сабља секла на мегдану!
 Нада те се не нашло јунака!
 Име ти се свуда спомињало,
 Док је сунца, и док је месеца«!

И песма завршује овако

»Што су рекли, тако му се стекло«!

(Народно веровање,

6 Има доста прича о том како је Бог, Богородица, светац, владалац, владика, поп, старешина, родитељ, кога или што проклео, па га одиста клетва сустигла

Или о том како се неко криво заклео, па му се с тога пород изметнуо, те му се све рађа сулудо, грбаво, болешљиво, или иначе нагрдно, тек да је на углед свету

7 *Арам* је нека клетва која носи зло оном ком се упуту Тако, ако слуга увреди газду, он може рећи *Арам ти био мој хлеб и со!* Ако газда служи закине плату, овај ће рећи *»Арам ти била моја трудба и моја мука«!*

Кад се што пазари, обе стране се боје од арама, свака жели да јој се рече *алал да ти је*, то јест, срећно ти било што узимаш!

8 *Велимир Богати*, у Кључу, крај реке Лепенице, у Колубари, био је великаш у време Кнеза Лазара, па не-

кад није дочекао нити угостио Кнеза, кад је он доходио у Мионицу Зато га је Кнез проклео, те му се један син удавио у реци Лепеници, други пао с коња и погинуо, а трећега, већ јединога, отац затвори у кулу, и никуд га није пуштао, да му се не би каква несрећа догодила У јесен му донесе зрео грозд, да дете бар по том види које је доба од године Из грозда га печи гујче, те и он умре! Ето да се не може, вече сељаци, утећи од клетве!

9 *Клетва* може да стигне онога кога укуне други, а она може да сустигне и онога који се сам за што од криво закуне

Прича се да је некакав сељак хтео да присвоји туђу њиву, па свога синчића закопао у земљу, пошто га је најпре научио што ће одговорити, кад се запита

Судија и парничари дођу на њиву, и ту онај што хоће неправдом туђе да приграби, рекне О, црна земљо, ти сама кажи чија си?

— Твоја сам, твоја! Зачује се детињи гласак из земље

Прави газда, чувши то, тргне се И судија пресуди да њива припадне оном који је неправедно тражи

Суд се разиђе

Онда отац, с мотиком у рукама, навали копати земљу да извади дете, али детета нема! Зове га Дете се одзива, али све даље бежи И тако се претвори у *кртицу*'

Тако је, веле, постала прва *кртица* (Народна прича)

10 Сељаци, особито који имају деце, боје се клетве и од обичних људи, па баш и кад нису ништа криви а то ли клетве родитељске, свештеничке, или старешинске

Они веле Море, није добро ни кога благосиљају многи, а то ли кога куну! (Народна вера)

11 Сваком детету, седмо вече по рођењу, долази *усуд*, те му одсуди што ће му бити у животу Зато се свако мало дете седмо вече особито чува А мајка и ба-

бица, ако само добро ослушкују, могу и да чују кад *усуд* своје суђење изриче

И што се ком тада пресуди, оно му мора бити Ис-
под суђенога нико не може утећи

За то сељаци говоре

»Нема смрти, без суђена дана!

Зато и у болести веле

»Мука душу не вади него суђен дан!

Ако има века, биће и лека,

Ако ли нема века, нема ни лека «

Једном детету, седмо вече, усуд одсуди да се у својој седмој години, удави у бунару Детиња мајка то чује, и кад детету настане седма година, закује свој бунар, и нијуд дете није пуштала од куће Кад се угод наврши година седма, детенце, веле, дође на закован бунар, па онде легне и умре! Тако вели прича (Шавач)

12 Сваки човек има у небу своју звезду, која му светли докле је жив Кад човек умре, његова звезда потамни (Народно веровање)

13 *Света Петка*, и *Света Недеља*, светице су сељацима Света Петка — Недељина је мајка, веле они (Свуда)

У мојим *Часовима Одмора* (свесци I стр 40—42) има песма *Боловање Јакшића Јована* У тој песми се казује како је Јован боловао девет година, и како се исповедио мајци да је, као хајдук, похарао некакав манастир, и разбио златни ћивот, у ком су биле светице *Петка* и *Недеља*, које су га и проклеле да тако дуго болује Ту сам песму записао од мајке своје у Ришњу

14 *Сунце кад помрчи* — оно неке хале, његови непријатељи, хоће њега да поједу Зато треба пуцати из пушака онамо ка сунцу, треба звонити у звона, у клепетуше, и лупати у што год се може, само да би се хале поплашиле и оставиле сунце на миру (Народно веровање)

15 *Месец кад помрчи*, једу га некаке хале, непријатељи његови Зато му треба помагати да се хале растерају треба пуцати из пушака онамо ка месецу, треба

лупали у колове, тепсије, тигање, треба ударати у кле-
петуше и звонити у звона, онако као и сунце кад се једе
(Шумадија)

16 *Звезда рецата*, коју у источним крајевима зову и
Опашита звезда, јавља, по мишљењу сељака, да ће бити
рата, или каква било немира у народу

17 Од васкрса до Томине недеље сва врата на ол-
тару у цркви стоје отворена Сељаци држе да су за то
време и на рају врата отворена, и ко год умре у то време,
иде право у рај

— Зашто су, попо, питаше једном Лаза Тарабић
попа Заку с Кремена — на Васкрс отворена врата на
рају?

— Вере ми, куме Лазо, ја то управо не знам, ваља
да зато што је тај дан велика радост због Христова вас-
крсенија!

— Није, Богме, попо, одговара Лаза — него се горе
они чуварн око врата Свети Петар, Свети Илија, и други,
развеселе и поднапију на Васкрс, па врата и забораве
већ поспе, те тако може да уђе ко год дође. А у друго
време су и трезни и будни, па не дају ником без испра-
вице

(Злативор)

18 Кад је Бог истерао Адама из раја, рекао му је:
»Ти ћеш, и род твој, боловати седамдесет и седам болести,
и умрећеш ти и сав пород твој, зато што си преступио
заповед моју!«

(Свуда)

19 *За сваку болест* Бог је дао и лек, за сваку бољку
има лековита трава, али људи не знају која је трава од
које болести лек

(Свуда)

20 *Сироту и нејач* не треба цвелити

»Сироти можеш ставити грану на пут, али јој на
срећу стати не можеш,« веле паметни сељаци (Свуда)

21 Срби сељаци у болести обично зову веште старе
жене, видарице, траваре, и бајалице, или оне које бо-
леснике трљају, потпасују, купају, паре, или каде

Ако све то не помогне, зову и свештеника који чита *малу молитву, велику молитву*, или, у друштву са још којим свештеником, *свешта масла*. Некад болесника на-товаре на кола и возе га којој цркви, манастиру, или какој *светињи* (старој црквини, или водици, где се држи да има каква светиња)

Тамо сместе болесника те полежи на светитељевој раци, читају му молитве, или га купају, и запајају оном лековитом водицом

Богомоље, или места, где се многи болесници лека ради стичу, ово су

Свети Роман, у алексиначкој,

Петковица, у шабачкој,

Рача, у ужичкој,

Пусгиња, у ваљевској,

Лесковачка црква, у београдској,

Заова, у пожаревачкој,

Копорин, у смедеревској,

Дивостин, више Крагујевца,

Миљков Манастир, у Ресави,

Света Петка, у параћинској, и многе друге богомоље, и поштована места

22 Света Богородица, бежећи с Христом од Јевреја, уђе у неку честу да се сакрије, али је међу дрвећем било неколико јасика, у којих је лист тако трептао да се она није могла ту склонити. Зато она јасику прокуне овим речма

»Трептала до века, ни од ветра ни од кише, него од страха Божијега!« (Шабач)

23 Док је још Св. Сава ишао по земљи, и чинио добра, пређе једном преко Јавора, и дође чак на Рудник. Оно што је било пред њим земље и простора он с Рудника благослови те нема папради, а не сети се да се окрене натраг, да и ону страну благослови. Зато сад у оним горе нахијама расте папрад (бујад) (Стари Влахи)

24 *Ђаво, сатона, нечистици, часан га крст убио!* Противи се Богу, и квари сваку добру намеру, и сваки честит рад. Кад год га сељаци помену, увек додаду *часни га крст убио!* Ђаво се боји крста. Зато се и говори: Бежи као ђаво од крста. Ђаво иде свуда где има људи. Али као да се најрадије налази у воденици, под воденичким колом.

»Ђаво нити оре, нити копа, веле сељаци, него само ради да какво зло огради.«

»Ђаво га надарио. То јест, учинио што не треба.

»Ђаво је много опанака подерао докле га је дотле довео! Рече се рђаву човеку кад већ долија. (Шумадија)

25 *Ала, Аждаја, Змај*, авети су које више могу наудити него помоћи. *Ала* лети и води облаке и град на усеве. *Аждаја* и *Змај* као да су једно. *Змај* кад лети ноћу преко неба, онда му се особито реп сија, и од свега њега одскачу варнице.

26 *Виле* и *самовиле* живе по великим планинама, и по камењацима дуж вода. Вила је свака млада, лепа, у белу танку хаљину обучена. Виле су неке *облакиње* што воде облаке, а неке су *бродарице* које бораве крај вода. Виле ником не чине зла докле им ко не учини што на жао. На високим планинама оне воде коло. На то коло човек не треба да нагази.

Самовиле се чују више у источним крајевима.

О вилама има много прича, а и у многим се песмама помињу. Вредно би било прибрати све што се о њима пева и прича.

27 *Вештица* је жена која има у себи некакав ђавоски дух, који у ону излази из ње, и створи се у лептира, кокош, или ћурку, па лети по кућама и једе људе, особито малу децу.

Зато кад у вече улети у кућу какав лептир, сељаци држе да је то која вештица главом. Тоба лептира ухвате, малко га нагоре на ватри, и пусте, рекавши: *Ти што си ми вечерас долетела, сутра ми дођи и зашши соли, хлеба*

или што хоће да реку Ако сутра која жена из села дође и заиште оно што се синоћ рекло лептиру, онда се по-здроаво држи да је вештица

И о вештицама има много прича, а може се наћи помена и у актима државних власти (Шумадија)

28 Сељак Вреочанин засејао њиву кукурузом и пасуљем тачкашем Све семе лепо никло, ударила киша те усев залила, а други дан огрејало сунце Вреочанин све то разгледао па се вратио у село са свим задовољан

— Јеси ли био на њиви, упита га сусед?

— Био сам, одговори весео онај први

— Вере ти, како је после ове кише?

— Е, кано, није друга, него баш *мили уз тачку!*

После неколико дана удари на Вреоце град и све усеве сатре у корен У највећи хук од града, сиромаш Вреочанин допадне на њиву да види што се чини

Сагледавши што холујина ради, он мало поћути, па онда с неким немаром рекне

— Е, удри, Бого, удри! Па сутра сиђи те се сам шири по Вреоцима!! (КОЛУБАГА)

29 Срби се љаци *псују* и много и ружно, псују све што им је у вери најсветије, и све што им је у роду најрођеније Откад је тај ружни обичај постао, не знам, само знам да њега осуђују сви старији и образнији људи, против њега устају црквене старешине, а државне власти су и бојем каштиговале псоваче, па све то није ништа помогло Готово се може рећи да се сваки дан све више и све ружније псује Речи од псовке ушле су у говор тако да њих често изговарају и они људи који се чувају од псовања, и изговарају их не да опсују, да наруже, него само да поуну своју реченицу, на прилику, често се чује »мајку му ј , људи, за што радите тако?« Место да се рече »за Бога, људи, зашто радите тако?« Или »О, оца му, шта сад да радим? Место да се рече »Гледајте чуда, шта сад да радим?« Итд, итд

Може бити да би се склапањем оваких и овима сличних реченица, и раширивањем таквих у масу, учинило више против псовања, него свим забранама и претњама

При свем том свакад се је налазио по који ређи човек који се чувао да своја уста не погани, псовком

Један такав човек био је пок Илија Чворић, ођружни начелник у Лозници

Рођен у селу Баставу, у Рађевини, Чворић је растао и живео са својим сељацима, умешао се, као већ зрео човек, и у народне опште послове, војевао против Турака, и зато постао начелник ођружни у Лозници, по исељењу Турака из Подриња Човек је тај у опште врло мало говорио Обично је ћутао и гледао преда се, докле му се ко за што моли, или се на нешто жали И кад му што није по вољи, он дигне главу, и уздигне обрве (које су му биле велике као у некога брци), и рекне

— Шта рече, море?

Чворић није никад ништа опсовао до једну једину реч *шиљак*

Једном је био у пописној комисији у селу Трбушници Ту приступи да се запише један сељак, који рекне да се зове *Митар Шиљак*

— Шта рече море? упита Чворић — какво је то презиме?

— То је моје старо подријетло, одговори Митар — Ми смо се доселили из Васојевића Из наше рође изишле су три владике, а поповима се ни броја не зна, и сви се зовемо *Шиљци*

— Е, ја одсада нећу псовати ни *шиљка*, рече Чворић — ја сам мислио да псујем *шиљак*, кад је већ обичај да се нешто псује, а тим нећу никога увредити Сад видим да и то не ваља Зато одсада ни *шиљка*!

Тако је рекао, али се сумња да је увек сверовоао!

4

ПРЕГЛЕД НОВИХ КЊИГА

1. РАТНИ ДОПИСИ ИЗ СРБИЈЕ 1914–1918
Родолф Арчибалд Рајс
Београд: Службени гласник, 2016.
2. ХЕЛЕНСКЕ ВИЗИЈЕ БЕСМРТНОСТИ
Феликс Равесон
Београд: Службени гласник, 2016.
3. ВОЈСКА НЕДИЋЕВЕ СРБИЈЕ: ОРУЖАНЕ СНАГЕ
СРПСКЕ ВЛАДЕ 1941–1945
Бојан Б. Димитријевић
Београд: Службени гласник, 2016.
4. ФИЛМУС: ПРИЧЕ О ФИЛМУ
Слободан Шијан
Београд: Службени гласник, 2016.
5. РЕПУБЛИКА ЋОПИЋ: НАРОДНООСЛОБОДИЛАЧКИ
РОМАН У ДЕВЕТ ОФАНЗИВА
Вуле Журић
Београд: Службени гласник, 2016.
6. МАЧ РЕВОЛУЦИЈЕ: ОЗНА У ЈУГОСЛАВИЈИ 1944–1946
Коста Николић
Београд: Службени гласник, 2016.
7. УВОД У СМРТ: NUMERUS CLAUSUS 1940. ГОДИНЕ И
ОГРАНИЧАВАЊА ПРАВА ЈЕВРЕЈА У ЈУГОСЛАВИЈИ
Жељко В. Лазић
Београд: Академија за националну безбедност: Службени
гласник, 2016.
8. ВЕНАЦ ОД ТРЊА ЗА ДАНИЛА КИША
Миливоје Павловић
Београд: Службени гласник, 2016.
9. СЕЗАНОВА СУМЊА: ОКО И ДУХ И ДРУГИ ОГЛЕДИ О
УМЕТНОСТИ
Морис Мерло-Понти
Београд: Службени гласник, 2016.
10. ЈЕР МИ ТАКО КАЖЕМО
Ноам Чомски
Београд: Службени гласник, 2016.
11. НОВИЈЕ ТЕОРИЈЕ ПРИПОВЕДАЊА
Волас Мартин
Београд: Службени гласник, 2016.
12. СТРАТЕГИЈЕ ОДРАСТАЊА: ПОСВЕЋЕНОСТ И
РЕАКЦИЈЕ
Предраг Крстић
Београд: Службени гласник, 2016.

13. ЈЕДНОИПООКИ СТРЕЛАЦ: ТЕОРИЈСКИ МЕМОАРИ О РУСКОЈ АВАНГАРДИ
Бенедикт Лившиц
Београд: Службени гласник, 2016.
14. СА ЦРЊАНСКИМ У ЛОНДОНУ
Драган Р. Аћимовић
Београд: Службени гласник, 2016.
15. ПОРОДИЧНИ РОМАН НЕУРОТИЧАРА И ДРУГИ СПИСИ
Сигмунд Фројд
Београд: Службени гласник, 2016.
16. ЗЕН ДУХ
Хунгбо Сјун
Београд: Службени гласник, 2016.
17. ПОВИЈЕСТ СВЈЕТСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ: КРАТКИ ПРЕГЛЕД
Миливој Солар
Београд: Службени гласник, 2016.
18. ВОДИЧ КРОЗ НОВИ ТАЛАС У СФРЈ
Владимир Ђурић Ђура
Београд: Службени гласник, 2016.
19. ИСТИНА, ЛЕПОТА И ГРАНИЦЕ ЗНАЊА: ПУТ ОД НАУКЕ ДО РЕЛИГИЈЕ
Александар И. Зечевић
Београд: Службени гласник, 2016.
20. ИСКУСТВО И СИРОМАШТВО: ИЗАБРАНИ ОГЛЕДИ О ИСКУСТВУ
Валтер Бењамин
Београд: Службени гласник, 2016.
21. СЈЕЋАЊЕ ШУМЕ
Дамир Каракаш
Београд: ЛОМ, 2016.
22. СТЕПА: ПОВЕСТ ЈЕДНОГ ПУТОВАЊА
Антон Павлович Чехов
Београд: ЛОМ, 2016.
23. ДИВЉИ ДЕТЕКТИВИ: РОМАН: ТОМ I
Роберто Болањо
Београд: ЛОМ, 2016.
24. ФИЛИЈАЛА: СЕЋАЊЕ ВОДИТЕЉА РАДИО-ЕМИСИЈА
Сергеј Довлатов
Београд: ЛОМ, 2016.

25. ОБАЛА ФАЛЕСЕ; ОСТРВО ГЛАСОВА
Роберт Луис Стивенсон
Београд: ЛОМ, 2016.
26. У УТРОБИ КИТА: ЕСЕЈИ, ПРИЧЕ, ЧЛАНЦИ
Џорџ Орвел
Београд: ЛОМ, 2016.
27. АМРАС
Томас Бернхард
Београд: ЛОМ, 2016.
28. ХОДАЊЕ
Томас Бернхард
Београд: ЛОМ, 2016.
29. ЛУТАЛИЦЕ: ПРВИ ТОМ
Кнут Хамсун
Београд: ЛОМ, 2016.
30. ДНЕВНИК 1935–1950: ИЗБОР
Чезаре Павезе
Београд: ЛОМ, 2016.
31. НИКО И НИШТА У ПАРИЗУ И ЛОНДОНУ
Џорџ Орвел
Београд: ЛОМ, 2016.
32. СМЕХ У ТАМИ
Владимир Набоков
Београд: ЛОМ, 2016.
33. БЕРБЕРИН КНЕЗА МИЛОША: ИЗ МЕМОАРА
НИЋИФОРА НИНКОВИЋА
Нићифор Нинковић
Београд: ЛОМ, 2016.
34. МОЈ ПАС ГЛУПИ
Џон Фанте
Београд: ЛОМ, 2009.
35. СМРТ ЈЕ ИЗЈАХАЛА ИЗ ПЕРСИЈЕ
Петер Хајноци
Београд: ЛОМ, 2015.
36. НАШ ЧОВЈЕК НА ТЕРЕНУ
Роберт Перишић
Београд: ЛОМ, 2015.
37. ВИТГЕНШТАЈНОВ НЕЋАК: ЈЕДНО ПРИЈАТЕЉСТВО
Томас Бернхард
Београд: ЛОМ, 2015.

38. АМАЈЛИЈА
Роберто Болањо
Београд: ЛОМ, 2015.
39. ДНЕВНИК 1912–1913
Геза Чат
Београд: ЛОМ, 2015.
40. ВАТЕН: ЗАОСТАВШТИНА
Томас Бернхард
Београд: ЛОМ, 2016.
41. НАДАЉЕ ЋЕШ САМО СТАРИТИ
Јухан Хаштад
Београд: Књижевна радионица Рашић; Кикинда:
Партизанска књига, 2016.
42. НОКТУРНИ
Клод Лалумијер
Београд: Књижевна радионица Рашић; Кикинда:
Партизанска књига, 2016.
43. ГУБИТНИЦИ И ДРУГЕ ПРИЧЕ
Морис Ци
Београд: Књижевна радионица Рашић; Кикинда:
Партизанска књига, 2016.
44. КАРТЕ, МОЛИМ
Марко Дејановић
Београд: Књижевна радионица Рашић, 2016.
45. А ЛЈУДИ? ИЛИ ЗАШТО СУ ПОСЛОВНИ АУТОМОБИЛИ
НАЈВЕЋА ВРЕДНОСТ СВАКЕ ФИРМЕ
Ивица Вранчић
Београд: Књижевна радионица Рашић, 2016.
46. НОВО СМЕДЕРЕВО
Александар Новаковић
Београд: Књижевна радионица Рашић, 2016.
47. СРЧАНОСТ
Вукашин Штрекер
Београд: Књижевна радионица Рашић, 2016.
48. КОЛОДВОР И ПАРАНОЈА: ИЗАБРАНЕ КОЛУМНЕ
Марко Томаш
Београд: Књижевна радионица Рашић, 2016.
49. О ХАРМСУ И ДРУГИМ ДЕМОНИМА: ПРИЧЕ
Небојша Миленковић
Београд: Књижевна радионица Рашић, 2016.

50. ЛЉУБАВ САМА
Лоранс Плазне
Смедерево: Хеликс, 2015.
51. ДАНИЈЕЛ ДЕРОНДА
Џорџ Елиот
Смедерево: Хеликс, 2015.
52. ПОСЛЕ РАЗВОДА
Грација Деледа
Смедерево: Хеликс, 2015.
53. ЛЕЗИЧКА ГЕОГРАФИЈА: ОД АУТОБУСА У БЕГУ ДО
ЈАЈА НА СНЕГУ
Данко Шипка
Нови Сад: Прометеј, 2016.

PREPORUČUJEMO

1. Rade Mihaljčić: O STAROM SRPSKOM PRAVU / Beograd: Srpska književna zadruga, 2015.

Preuzeto sa sajta: <https://www.knjizara.com/Ogledi-o-starom-srpskom-pravu-Rade-Mihaljcic-7270>

Srpski srednji vek predstavlja razučeno i bogato razdoblje političkog, kulturnog i pravnog života. Prof. Rade Mihaljčić, izvanredan poznavalac srednjeg veka, bavi se u ovoj knjizi pravnim spomenicima, a najvažniji spomenici su zakonski tekstovi: Vojnički zakon, Rudarski zakon, Stari srpski zakon, Dušanov zakonik. Tu su još i srpski spomenici Dubrovačkog arhiva, povelje i hrisovulje srpskih vladara, isprave i pisma. Mihaljčić ih donosi u izvornom tekstu i u savremenom jeziku, komentariše i tumači – izvanrednim književnim stilom.

2. Ilja Musulin: JAPAN IZNUTRA / Beograd: Tanesi, 2016.

Preuzeto sa sajta:

http://www.delfi.rs/knjige/61173_japan_iznutra_knjiga_delfi_knjizare.html

Japan iznutra donosi široku, ali istovremeno i vrlo detaljnu sliku života u toj fascinantnoj dalekoistočnoj zemlji. Tradicionalni običaji, popularna kultura, tehnologija, zabava, ali i društveni problemi u kojima se Japanci danas susreću, prikazani su kroz seriju dinamičnih i analitičkih reportaža koje obiluju vernim opisima, podacima i malo poznatim činjenicama. Tekstovi autora koji živi u Japanu već 15 godina, navode na puno razmišljanja ne samo o toj zemlji već i o kulturi, društvu i životu uopšte, istovremeno pružajući zabavu, što Japan iznutra čini retko korisnom i interesantnom knjigom. Lepe i zanimljive, originalne fotografije takođe doprinose doživljaju koji pruža ova knjiga.

3. Ilja Musulin: FASCINANTNI JAPAN / Beograd: Tanesi, 2016.

Preuzeto sa sajta:

http://www.delfi.rs/knjige/99805_fascinantni_japan_knjiga_delfi_knjizare.html

Agencije za izvinjavanje, „biljojedni momci“, „sestre na najam“, smrt od prekomernog rada... savremeni Japan obiluje neobičnim pojmovima i društvenim fenomenima. Ova knjiga iz pera dugogodišnjeg žitelja Japana vodi čitaoca na

uzbudljivo intelektualno istraživanje bogate kulture i složenog društva te dalekoistočne zemlje. Svakodnevni život, religija, umetnost, društveni problemi, tehnologija i istorija – raznovrsnost tema, obilje informacija i analitičnost knjige pred vama omogućuju da to istraživanje bude istovremeno i široko i slojevito, i poučno i zabavno. Kao štivo koje podstiče i na razmišljanje o društvenim vrednostima i idealima, pa i o smislu života i smrti, *Fascinantni Japan* je interesantan i koristan ne samo zaljubljenicima u strane kulture već svim ljudima živog duha i radoznalog uma.

4. Predrag Protić: KNJIŽEVNOST KAO INSTITUCIJA / Beograd: Tanesi, 2016.

Preuzeto sa sajta: <https://www.knjizare-vulkan.rs/knjige/knjizevnost-kao-institucija-predrag-protic-isbn-9788680430058>

U knjigu *Književnost kao institucija* Predrag Protić je uvrstio osamnaest svojih radova o srpskoj književnosti koji se bave književnom i kulturnom istorijom od ranog devetnaestog veka do Drugog svetskog rata. Pored uvodnog eseja „Književnost kao institucija“ po kome je naslovio ovu knjigu, i završnog teksta o Srpskom književnom glasniku, Protić piše o ličnostima iz našeg kulturnog života koje su na različite načine obeležile svoju epohu. To su Jovan Sterija Popović, Laza Kostić, Janko Veselinović, Radoje Domanović i Branislav Nušić, ali i neopravdano zaboravljeni Jovan Hadžić, Draga Dejanović, Dragutin Ilić, Danica Marković i Ranko Mladenović. Pretežni deo radova su njegova saopštenja na skupovima u SANU i Institutu za književnost i umetnost, i objavljeni su u zbornicima s tih skupova. Ostali radovi su prethodno objavljeni u časopisu *Književnost*, *Srpskom književnom listu* i u zbornicima posvećenim Radovanu Vučkoviću i Danici Marković.

5. Danijela Vasić: MESEČEVA PRINCEZA: usmeno i pisano u japanskoj drevnoj književnosti / Beograd: Tanesi, 2013.

Preuzeto sa sajta:

http://www.delfi.rs/knjige/39462_meseceva_princeza_knjiga_delfi_knjizare.html

Monografija *Mesečeva princeza* posvećena je proučavanju najstarije fantastične priče u Japanu – Priče o sekaču bambusa (Takatori monogatari, kraj IX veka, nepoznati autor). Delo je začetnik i izraziti predstavnik japanskog pripovednog žanra monogatari, koji živi i danas. Bogati svet imaginacije i složena, a ujedno kompaktna struktura, razlozi su što je bilo veoma cenjeno u književnim krugovima na japanskom dvoru. Lepota Priče o sekaču bambusa ujedno je i

lepota japanske narodne književnosti. Motivi iz usmenog fonda ugrađeni su u temelje sižea, ponegde su izmenjeni gotovo do neprepoznatljivosti i potpuno prilagođeni novom okruženju. Tim osnovama autor je dodao likove i realije iz svoga vremena, kako bi provocirao savremenog čitaoca i čak ga naveo na razmišljanja o izvesnim političkim temama. Sve spone različitih slojeva tradicije, koje je pisac isprepletao sa kritičkim prikazom japanskog dvora i iskoristio u stvaralačkom postupku, prilagodivši ih svojoj poetici i umetničkom izrazu, samo su polazna tačka od koje kreće razvojna linija monogatarija. Iz tih osnova izrasta individualno obojena, slikovita, dinamična i maštovita književna tvorevina. Stilsko i jezičko bogatstvo Priče o sekaču bambusa prevazilazi formalnu jednostavnost narodne književnosti, ali je njegova vrednost veća upravo zato što čuva dragocenosti koje su inače mogle biti izgubljene.

6. Mario Vargas Ljosa: PET UGLOVA / Beograd: Laguna, 2016.

Preuzeto sa sajta: http://www.laguna.rs/n3250_knjiga_pet_uglova_laguna.html

– Nobelova nagrada za književnost 2010.

Devedesetih godina prošlog veka Peruom haraju nasilje, beskrajna korumpiranost vlade Alberta Fuhimorija i senzacionalističko novinarstvo.

„Zamisao o ovom romanu otpočela je slikom dve gospođe, prijateljice, koje jedne noći nenadano doživljavaju erotske senzacije. Zatim se ta zamisao postepeno pretvorila u detektivski roman, gotovo triler, a triler se preobrazio u svojevrsni mural peruanskog društva u poslednjim mesecima ili sedmicama Fuhimorijeve i Montesinosove diktature. Dopala mi se ideja da priča bude nazvana *Pet uglova*, kao četvrt koja na neki način predstavlja simbol Lime, Perua, a takođe i razdoblja u koje je smeštena ova priča.

Ako postoji tema koja prožima celu povest, koja se provlači kroz nju, onda je to novinarstvo, žuta štampa. Fuhimorijeva diktatura je koristila žutu štampu, novinarstvo skandala, kao političko oružje da sroza ugled i da u moralnom pogledu uništi sve svoje protivnike. Istovremeno, prikazuje se kako novinarstvo, koje može biti nešto nisko i prljavo, najednom može postati instrument oslobođenja, građanske i moralne odbrane jednog društva. Ta dva lica novinarstva su jedna od centralnih tema *Pet uglova*.“

Mario Vargas Ljosa

„*Pet uglova* je majstorsko delo koje prikazuje malicioznu mudrost jednog veterana i njegovu neiscrpnu, svežu maštu dok se u priči o savremenom Peruu vraća svojim korenima.“

El País

5

ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА

**ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА У БИБЛИОТЕЦИ УПРАВЕ
ЗА ПЕРИОД СЕПТЕМБАР–ОКТОБАР 2017. ГОДИНЕ**

1. НЕПОДНОШЉИВА ЛАКОЋА ПОСТОЈАЊА
Милан Кундера
Београд: Граматик, 2008.
2. МУШКАРАЦ У ГРЛУ
Ведрана Рудан
Београд: Лагуна, 2016.
3. СИЛА ДОБРОТЕ: ДАЛАЈ ЛАМИНА ВИЗИЈА
ЗА НАШ СВЕТ
Данијел Големан
Београд: Геопетика издаваштво, 2016.
4. СЛЕПИ МИШ
Ју Несбе
Београд: Лагуна, 2015.
5. СПАСИТЕЉ
Ју Несбе
Београд: Лагуна, 2013.
6. ШЕСТА СТРАЖА
Сергеј Лукјањенко
Београд: Вулкан издаваштво, 2015.
7. СТЕФАН ПРВОВЕНЧАНИ: БИОГРАФИЈА
ПРВОГ СРПСКОГ КРАЉА ИЛИ ЗАШТО
СРБИ НИСУ КАТОЛИЦИ
Лука Мичета
Београд: Лагуна, 2015.
8. DEEP WEB: MRAČNA STRANA INTERNETA
Anonimus
Београд: Лагуна, 2015.
9. КАРНЕВАЛ СЕНКИ
Р. Џ. Елори
Београд: Evro-Giunti, 2015.
10. ЛУТАЛИЦЕ: ПРВИ ТОМ
Кнут Хамсун
Београд: ЛОМ, 2016.